

ŽENAS

udruženje
banjaluka, BiH

UZ PODRŠKU KVINNA TILL KVINNA FONDACIJA ŠVEDSKA

15

ŽENAS

15. CIKLUS

Banja Luka, januar 2012.

Poštovane prijateljice/i, saradnice/i, podržavateljice/i, pred Vama je petnaesto izdanje publikacije "Žena danas" Helsinškog parlamenta građana i Udruženih žena u kojem Vam donosimo pregled svih aktivnosti koje smo realizovali u 2011. godini u okviru istoimenog projekta "Žena danas" koji već, evo, petnaest godina finansira švedska fondacija Kvinna till Kvinna.

2011. godina u kojoj smo djelovale nije bila obećavajuća. Kada se prije šesnaest godina u Dejtonu potpisivao mir, svi smo se nadali da će naredne godine donijeti pravi mir, investicije koje su obećavane i obnovu privrede, komunikacije, kontakata i povjerenja među ljudima. Malo tko je mogao vjerovati da će se za šesnaest poslijeratnih godina tako malo učiniti: nepovjerenje među tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini i dalje traje, domaći lideri ne rade na istinskom pomirenju, nego svojim djelovanjem ponovo traumatiziraju građane/ke BiH; privreda se sporo oporavlja; kapital koji ulazi u BiH se koristi najmanje za dobrobit građana/ki ove zamlje; komunikacije između izabranih predstavnika i ljudi se dešavaju od izbora do izbora; vlada nepovjerenje i neizvjesnost o sutrašnjici. U takvom okruženju problemi žena ostaju na marginama društva, jer ima "puno važnijih" problema koje treba rješavati.

Takav ambijent otežava i naš rad čiji cilj je eliminacija svih oblika diskriminacije žena i stvaranje okruženja u kojem će žene i muškarci imati iste mogućnosti.

Svi događaji 2011-te su bili u sjeni formiranja vlasti u BiH. Vijeće ministara je formirano tek krajem 2011. Bilo je puno razgovora sa BiH političarima da bi se konačno dogovorili koja će stranka formirati vlast.

Mi žene BiH smo svjesne da u budućnost treba ići i putevima drugačijim od onih koje nam zadnjih godina trasiraju domaći političari. Mi smo kroz naše aktivnosti tražile vlastiti put, ma kako on bio neizvjestan i dug. Na početku svakog puta čini se prvi korak, a to je ono što smo radile sve ove godine. Nikad se u svom radu nismo obazirale na naše centre političke moći, no svojim smo radom nastojale da se razumiju i prihvate potrebe za

aktivnim i ravnopravnim učešćem žena. To je neminovnost koju moraju prihvatiti političari Bosne i Hercegovine, gdje postoji nužnost saradnje i uvijek će ostati kao notorna potreba. Mi se stoga moramo okrenuti jedne drugima, kako bi prostor u kojem živimo postao centar mira, a ne uvijek bure baruta. Ne možemo stvoriti mir bez pružene ruke pomirenja i ne možemo pružiti ruku ako je ona stisnuta u pesnicu, kako je nekad mudro rekla Indira Gandhi.

Helsinški parlament građana i Udružene žene neće odustati od nastojanja da se obezbijedi ravnopravnost polova i smanje svi oblici diskriminacije žena. U tom kao podršku imamo Ustav BiH i druge zakone. Mi ćemo i dalje insistirati na dosljednoj primjeni svih zakona, uključujući i Zakon o ravnopravnosti polova BiH. Kroz svoje aktivnosti smo ukazivale i ukazivaćemo na probleme, potrebe i interese marginaliziranih grupe, što ćemo činiti i ubuduće, lobirajući i zalažući se za izmjene i poboljšanje uvjeta u kojima živimo.

*Nada Golubović
Lidija Živanović*

JAVNE TRIBINE

U periodu od marta do novembra 2011. godine Helsinški parlament građana i Udružene žene Banjaluka, u saradnji sa lokalnim komisijama za ravnopravnost polova, organizovali su u Banjaluci, Prijedoru, Kozarskoj Dubici, Novom Gradu i Gradiški pet javnih tribina na temu "Nasilje u porodici - pojavni oblici i prepoznavanje", sa fokusom na nasilje nad djecom. Cilj tribina je bio upoznati prosvjetne radnike - nastavnike, psihologe i socijalne radnike koji rade u školama, sa pojavnim oblicima nasilja nad djecom i načinima pomoći i prevencije nasilja. U publikaciji prenosimo uvodno izlaganje koje su za potrebe tribina zajedno pripremili radnici Centra za socijalni rad Banja Luka Bojan Arula i Nikola Dorantić i izvještaje sa održanih tribina, koje je pripremila Dragana Dardić.

NASILJE NAD DJECOM I KAKO GA PREPOZNATI

ULOGA ŠKOLE U PREVENCIJI I POMOĆI ZLOSTAVLJANOM DJETETU

Pripremili: Bojan Arula i Nikola Dorantić

Svaki oblik nasilja, zanemarivanja, zlostavljanja ili zloupotrebe djeteta kojim se ugrožava ili narušava fizički, psihički i moralni integritet ličnosti djeteta, predstavlja povredu jednog od osnovnih prava djeteta, prava na život, opstanak i razvoj. Nacija, porijeklo, jezik, religija, godine, fizička invalidnost i polna orijentacija ne predstavljaju nikakvu prepreku za fizičko, seksualno ili emocionalno zlostavljanje djeteta.

Nasilje nad djecom se može definisati kao svaki oblik jednom učinjenog ili ponovljenog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje za posljedicu ima stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva djeteta. Nije poznat tačan razlog zašto odrasli zlostavljaju djecu. Postoji cijeli niz rizičnih faktora i okolnosti: stres, socijalna izolacija roditelja, nezaposlenost, alkohol i droga, osjećaj da nemaju moć u odnosima sa drugim ljudima ili činjenica da su i sami odrasli bili zlostavljani kao djeca. Ipak, teško je predvidjeti šta će tačno dovesti do nasilja. Zlostavljači djece su najčešće obični ljudi iz komšiluka i ljudi za koje nikad ne biste rekli da imaju takve sklonosti. U najvećem broju slučajeva oni poznaju žrtvu i njene roditelje i to kasnije, prilikom prijavljivanja, usložnjava čitavu situaciju. Posebno je izražen problem kod zlostavljanja u porodici, jer majka često ne želi prijaviti oca – zlostavljača koji je u većini slučajeva hranitelj porodice i tako se agonija produbljuje.

Nasilje može imati forme fizičkog, psihološkog, tj. emocionalnog, socijalnog, seksualnog nasilja, nasilja putem informacionih tehnologija, zloupotreba djeteta, zanemarivanje i eksploatacija. Fizičko nasilje se odnosi na ponašanje koje dovodi do stvarnog ili potencijalnog fizičkog povređivanja djeteta. Primjeri fizičkog nasilja su: udaranje, šutiranje, guranje, šamaranje, čupanje, davljenje, bacanje, gađanje, napad oružjem, trovanje, paljenje, posipanje vrućom vodom, uskraćivanje hrane i sna, klečanje na kukuruzu i sl. Psihološko nasilje je ponašanje koje dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja i dostojanstva djeteta. Primjer su: omalovažavanje, etiketiranje, ignorisanje, vrijeđanje, ucjenjivanje, nazivanje pogrdnim imenima, ogovaranje, podsmijavanje, ismijavanje, neprihvatanje, iznuđivanje, manipulisanje, prijetnja, zastrašivanje i drugi oblici neprijateljskog ponašanja. Socijalno nasilje podrazumijeva isključivanje iz grupe i diskriminaciju.

Seksualnim nasiljem i zloupotrebom djeteta smatra se njihovo uključivanje u seksualnu aktivnost koju ona ne shvataju u potpunosti, za koju nisu dovoljno dorašla i koja ima za cilj da pruži uživanje i zadovolji potrebe druge osobe. Christiane Sanderson pod seksualnim zlostavljanjem podrazumijeva: „Uvođenje djece i adolescenata u seksualne aktivnosti s odraslim osobama ili bilo kojom starijom djecom, ako postoji razlika u starosti, veličini i moći, pri čemu se dijete koristi kao seksualni objekt za zadovoljenje potreba ili žudnji osoba – zlostavljača, čemu dijete nije sposobno da se odupre ili da da razuman pristanak zbog neravnoteže moći ili bilo kojeg oblika mentalne, odnosno fizičke sposobnosti“.

Seksualno zlostavljanje obuhvata:

- seksualno uznemiravanje
- opscene telefonske pozive,
- opscene razgovore i aluzije na seks i seksualnost,
- pokazivanje djetetu genitalija ili uobičajeno pokrivenih dijelova tijela
- dodire koje ne odgovaraju djetetu ili su protiv volje djeteta,
- snimanje pornografskih slika ili filmova sa djecom,
- špijuniranje djeteta dok je u kupaonici ili spavaćoj sobi (voajerizam)
- pokušaj seksualnog odnosa i seksualni odnos,
- pokušaj silovanja i silovanje,
- incest, dječija prostitucija, pornografija ili bilo koji oblik eksploatacije.

Indikatori i simptomi seksualnog zlostavljanja djeteta su:

- poderano, zamrljano ili okrvavljeno donje rublje;
- ako pokazuje sklonosti i poznavanje seksualnosti na način neprikladan njegovom/njenom uzrastu;
- medicinski problemi kao što je hronični svrab, bol u genitalijama, polne bolesti, problemi pri hodanju ili sjedenju, krvarenje iz genitalija, česte urinarne ili gljivične infekcije;
- ostale ekstremne reakcije, kao što su: depresija, samoozljeđivanje, pokušaj suicida, bježanje od kuće, predoziranje, anoreksija;
- promjene ličnosti u smjeru nesigurnosti ili straha od odvajanja;
- povratak na model ponašanja mlađeg uzrasta što uključuje sisanje palca ili uzimanje plišanih igračaka sa kojima se prestalo igrati;
- nagli gubitak apetita ili kompulsivno prejedanje;
- izolacija ili povlačenje;
- nemogućnost koncentracije; nedostatak povjerenja ili strah od nekog koga dobro poznaje, npr. ne smije biti nasamo sa dadiljom;
- ponovno nekontrolisano mokrenje danju ili noću, enureza i enkopreza, noćne more;
- zabrine se ako mu se skine odjeća;
- odjednom počne crtati seksualno eksplicitne slike;
- pokušava biti „super dobar“ ili savršen, burno reaguje na kritiku.

Uloga škole u otkrivanju i prevenciji nasilja nad djecom je nezaobilazna, jer se na djeci mogu primjetiti i naizgled nevidljivi tragovi nasilja. Da bi to nastavnici i učitelji mogli primjetiti potrebno ih je putem edukacija senzibilizirati za ovaj problem. Takođe je u školi važno stvoriti povoljnu klimu u kojoj se djeca mogu slobodno povjeriti nastavnicima, klimu u kojoj im se vjeruje. U školi bi trebalo djecu učiti kako reći „NE“ poznatim ili nepoznatim osobama koje od njih traže neuobičajene stvari (npr. pozivanje da idu negdje sa njima sami bez znanja roditelja, prihvatanje raznih poklona nasamo i sl.), a takođe i kako se zaštititi u tim i sličnim situacijama.

U većini slučajeva, djeca nam povjeravaju male probleme, ali je od velike važnosti saslušati ih i dati im ozbiljne savjete, kako bi stekli povjerenje u nas. Najčešće su upravo ti sitni problemi sa kojima djeca dolaze nastavnicima, pedagozima ili psiholozima test koji će odrediti njegovu ili njenu spremnost da nam iznese ozbiljniji problem. Vaša reakcija će odrediti koliko će vam reći i kako će se osjećati nakon toga. Ono što se preporučuje je da:

Pronađete mirno mjesto za razgovor.

Iako je takva situacija teška za svaku osobu, važno je da ostanete mirni i puni razumijevanja. Djeca su često uplašena ili zabrinuta za vaše osjećaje i boje se da ih vi ili neko drugi neće voljeti, ili biti ljuti radi toga što se dogodilo. Razuvjerite ih.

Vjerujte im. Djeca nikad ne lažu o zlostavljanju.

Saslušajte ih, ali nemojte ih tjerati da vam kažu više o tome ukoliko sama nisu spremna. Recite im da ste tu za njih, da vam je drago da su vam se povjerila i da je vrlo hrabra odluka pričati o tome.

Djecu nikada ne treba okrivljavati za bilo koji oblik zlostavljanja ili zanemarivanja. Jedan od načina koji im može olakšati povjeravanje jeste objašnjenje da nešto s tom osobom nije uredu.

Ako je potrebno potražite psihološki savjet putem nevladinih organizacija, obratite se centrima za socijalni rad, policiji i ljekaru.

DODATAK: PRIMJER PROTOKOLA U ŠKOLI O.Š. „VUK
KARADŽIĆ“ NOVI SAD

ПОСЕБАН ПРОТОКОЛ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ И УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНеМАРИВАЊА

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОТОКОЛА Основне школе „Вук Караџић“

Основни принципи на којима почива Протокол ОШ „Вук Караџић“, а који уједно представљају и смернице за деловање су:

- омогућавање услова у школи који деци и ученицима обезбеђују живот и рад који доприносе њиховом оптимално максималном развоју;
- интерес детета/ученика је примаран у односу на интерес свих одраслих који раде у школи или који учествују у раду школе;
- обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност детета и ученика;
- учешће детета/ученика у свим фазама процеса заштите кроз благовремена и континуирана обавештења на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење;
- Протокол се односи на сву децу/ученике у школи без обзира на њихов пол, узраст, породични статус, етничко порекло и било које друге социјалне или индивидуалне карактеристике (боју коже, језик, вероисповест, националност, способности и специфичности детета);

Задачи Школе у омогућавању реализације принципа Протокола:

У школи ћемо креирати климу у којој се:

- учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности
- не толерише насиље
- не ћути у вези са насиљем
- развија одговорност и поступање свих
- сазнања о насиљу обавезују да се реагује

Општи циљ Посебног протокола је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- мера **превенције** за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- мера **интервенције** у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи и установама.

Специфични циљеви у превенцији

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања.
2. Укључивање свих интересних група (деца, ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције.
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступ-

цима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља.

6. Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
2. Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља.
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе.
5. Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

Задачи у области превенције:

- Упознавање наставника, родитеља ученика и запослених у Школи са правном регулативом, Општим и Посебним протоколом;
- Усклађивање постојећих подзаконских аката установе;
- Израда Програма за заштиту деце/ученика од насиља (превентивне и интервентне активности);
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
- Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности;
- Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликта;
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља;
- Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, ученички парламент, одељенско веће, наставничко веће).

Задачи у области интервенције:

- Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља;
- Сарадња са релевантним службама;
- Континуирано евидентирање случајева насиља;
- Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере;
- Подршка деци која трпе насиље;
- Рад са децом која врше насиље;
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање;
- Саветодавни рад са родитељима.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Превентивне активности, као саставни део Протокола односи се на план и програм рада који подразумева реализацију циљева и задатака у овој области и уско су повезане са интервентним активностима. План и програм превентивних активности, биће саставни део Годишњег програма рада школе и сачињаваће се за сваку школску годину на основу интервентивних активности и евалуације превентивних и интервентивних активности. (План и програм рада превентивних активности за школску 2009/10. годину, урађен је као анекс Протокола и налази се у прилогу бр. 1 Протокола, а биће и саставни део Годишњег програма рада)

ИНТЕРВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

(Процедуре и поступци интервенције у заштити деце од насиља)

СВАКА ОСОБА КОЈА ИМА САЗНАЊЕ О НАСИЉУ, ЗЛОСТАВЉАЊУ И ЗАНЕМАРИВАЊУ ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА РЕАГУЈЕ

- 1 Интервентивне процедуре и поступци морају уважавати следеће критеријуме:
 - да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље;
 - где се дешава – да ли се дешава у школи или ван ње;
 - ко су учесници насиља, злостављања и занемаривања;
 - облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања;
- 2 На основу ових критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност детета и одређују поступци и процедуре и начин реаговања:
 - случај се решава у школи;
 - случај се решава у школи у сарадњи са другим компетентним установама;
 - случај се прослеђује надлежним службама.
- 3 Ситуације у којима може бити присутно насиље:
 - Насиље или сумња да се насиље дешава између деце/ученика
 - Насиље или сумња да је дете/ученик изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у школи
 - Насиље или сумња да се насиље дететом/учеником од стране одрасле особе која није запослена у школи

КОРАЦИ И ПОСТУПЦИ ПРИ ИНТЕРВЕНЦИЈИ

Кораци и поступци имају обавезујући карактер.

Насиље или сумња да се насиље дешава између деце/ученика

1. **Опажање или добијање информације да је насиље у току**
 - 1.1 **Сумња да се насиље дешава на основу:**
 - препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика и породице, или
 - путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика
 - посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).
 2. **Прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе** - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник,учитељ/васпитач/разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у установи) у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље)
 - 2.1. **Хитна акција**- позивање МУП-а, здравствених служби; (уколико су сукоби и насиље таквих размера да имају веће последице по учеснике насиља);

3. **Смиривање ситуације** - подразумева обезбеђивање сигурности за дете/ученика, раздвајање, разговор са учесницима насиља;
- 3.1 **Прикупљање информација**: разговор са учесницима и другим актерима (прикупљање информација се односи и на насиље и на сумњу да постоји насиље).
4. **Консултације** - остварују се непосредно по појави сумње или по стицању информација о насиљу или након непосредног насиља. Обављају се у оквиру установе на следећи начин:
- А) уколико је видео насиље или је обавештен да се насиље непосредно дешава, обавештава неког од наведених особа: дежурног наставника, педагога, психолога, разредног старешину, директора, члана Тима за заштиту деце/ученика од насиља.
- Б) уколико код њега постоји сумња на насиље или је добио информације да постоји сумња на насиље, о томе обавештава стручну службу, разредног старешину, помоћника директора, директора, члана Тима)
- 4.1. **Обавештавање стручне службе у школи** - Након А и Б ситуације, информације о насиљу и чињенице о вршењу насиља прослеђују се стручној служби (педагогу), који су дужни да забележе све релевантне податке :
- Име и презиме особе која је дала информације о насиљу или сумњи да постоји насиље;
 - Имена особа који су актери насиља или потенцијалног насиља
 - опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења
 - белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем
 - опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја
- 4.2. Састанак стручне службе са Тимом и упознавање чланова са околностима и чињеницама;
- 4.3. Тим на основу података процењује ниво ризика и сачињава (уколико процени да је потребно) план заштите и даље кораке поступања (реаговања) и праћења ситуације и последица ситуације и план реинтеграције учесника насиља;
- Тим одређује задатке, одговорности и улоге чланова тима и других запослених у школи;
 - разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;
- 4.4. Тим се може, у зависности од сложености ситуације, консултовати са службама изван установе:
- са Центром за социјални рад;
 - специјализованим здравственим службама
5. Након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима и/или институцијама Тим доноси одлуку о предузимању акција које се односе на:
- информисање родитеља деце/ученика учесника у насиљу и о предузетим планом заштите и праћења развоја ситуације (родитељи се обавештавају и позивају непосредно после насиља и у време консултација);
 - организовање посебних програма оснаживања деце/ученика за конструктивно поступање у ситуацијама насиља;
 - укључивање надлежних служби: здравствена служба, МУП, ЦЗС (уколико се процени да је потребно)
- Напомена: У случајевима у којима је постојала сумња на насиље, прати се понашање потенцијалних учесника (разредни старешина, предметни наставници, стручна служба).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о детету/ученику и породици, који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање. Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета/ученика.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Тим за заштиту деце/ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера и активности због планирања новог циклуса Програма заштите деце/ученика од насиља.

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

3.2. Насиље или сумња да је дете/ученик изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у школи

1. Непосредно опажање или непосредно добијање информације да је насиље у току или да се насиље десило;

1.1 Сумња да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика
- путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика
- посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).

2. Прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник, учитељ/васпитач/разредни старешина, предметни наставник, сваки запослени у установи) у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ (уколико процени да самостално не може да прекине насиље)

2.1. Хитна акција- позивање МУП-а, здравствених служби; (уколико су сукоби и насиље таквих размера да имају веће последице по учеснике насиља);

3. Особа која је опазила насиље, добила посредно или непосредно информацију о насиљу или има сумњу о насиљу, дужна је да информације саопшти директору школе;

4. Тим обавља консултације и прикупљање информација: Након сазнања да постоји или се сумња на насиље директор је дужан да обавести Тим. Тим организује консултације и прибављање информација уз поделу задатака који се односе на:

- обављање разговора са учесницима и другим актерима насиља или сумње о насиљу ради прикупљања чињеничних информација или на неки други начин за који Тим процени да је адекватан ситуацији;
- имена особа који су актери насиља или потенцијалног насиља
- опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења;
- белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем или сумњом на насиље
- опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја
- разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;

4.1 Уколико ја насиље или сумња на насиље потврђена предузимају се следеће мере:

- предузимају се мере према запосленом у складу са законима
- информишу се родитељи о предизутим мерама
- тим сачињава заштитне мере према детету/ученику на основу процене нивоа ризика
- организовање посебних програма оснаживања деце/ученика за конструктивно поступање у случајевима насиља и план реинтеграције учесника насиља
- информишу се надлежне службе (уколико се процени да је потребно):
- Центар за социјални рад;
- специјализованим здравственим службама
- Министарство унутрашњих послова, у случајевима када је детету потребна физичка заштита или када постоји сумња да је учињено кривично дело или прекршај;

5. **Тим прати предузете мере:** реализацију плана заштите и даље кораке поступања и праћења ситуације и последица ситуације, одређујући задатке, одговорности и улоге чланова тима;

Напомене: У случајевима у којима је постојала сумња на насиље, прати се понашање потенцијалних учесника (разредни старешина, предметни наставник, стручна служба, остали запослени у школи).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о детету/ученику и породици, који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање. Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета/ученика.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Тим за заштиту деце/ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера и активности због планирања новог циклуса Програма заштите деце/ученика од насиља.

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

Насиље или сумња на насиље од стране одрасле особе која није запослена у установи

1. Непосредно опажање или непосредно добијање информације да је насиље у току или да се насиље десило;
 - прекидање, заустављање насиља или обавештавање одговорне особе;
 - смањивање напетости (смиривање учесника насиља...)
 - консултације Тима: Тим организује консултације и прибављање информација уз поделу задатака који се односе на:
 - обављање разговора са учесницима и другим актерима насиља или на основу информације да се насиље десило ради прикупљања чињеничних информација или на неки други начин за који Тим процени да је адекватан ситуацији;
 - имена особа који су актери насиља;
 - опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења;
 - белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем;
 - опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја или информација које особа име у вези са догађајем које се може назвати насиљем;

- разговори, белешке и описане ситуације у описаној форми, поверљивог су карактера, ради заштите најбољег интереса детета/ученика;
- процена нивоа ризика за учеснике насиља
- информисање родитеља, старатеља или друге особе од поверења
- информисање надлежних служби (по потреби- ЦЗР, МУП, Здравствене службе)
- предузимање заштитних мера и плана акције
- праћење ефеката предузетих мера и плана акције;

2. Сумња да се насиље дешава на основу:

- препознавања спољашњих знакова или специфичног понашања детета/ученика
- путем поверавања, непосредно – од стране самог детета/ученика
- посредно – од стране треће особе (вршњака, родитеља, старатеља...).

Тим за заштиту деце/ученика врши консултације у установи тако што се консултује са другим надлежним службама, разговара са родитељима или особама од поверења, ако то не угрожава безбедност детета;

На основу консултација Тим процењује да ли да:

- А) Неодложно пријави насиље МУП-у и Здравственој установи (ако постоји повреда или је угрожен живот);
- Б) Одложи пријављивање ако је у питању изузетна ситуација и консултује се са више надлежних установа, служби и институција
- В) Пријави насиље Центру за социјални рад
- Г) Пружа подршке детету/ученику кроз програм оснаживања и заштите и праћење реализације програма и развоја ситуације;
- Д) Пружа подршке детету/ученику у оквиру међусекторске мреже заштите;

ВАЖНО: Приликом консултација са колегама унутар и/или изван установе обавезно је поштовати принцип поверљивости, као и принцип заштите најбољег интереса детета!

ВАЖНО: У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Разредни старешина, стручна служба, директор су у обавези да воде евиденцију о појавама насиља.

Тим за заштиту ученика од насиља води евиденцију о случајевима насиља који захтевају њихово укључивање.

Документација се чува на сигурном месту, како би се обезбедила поверљивост података.

Задаци чланова Тима су да:

- Учествују у обуци за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- Информишу и пруже основну обуку за све запослене у Школи о превенцији, препознавању и реаговању на насиље
- Организују упознавање родитеља и ученика за Протоколом о заштити ученика
- Координирају израду и реализацију програма заштите ученика (превентивне и интервентне активности)
- Организују консултације у установи и процењују нивое ризика за безбедност ученика
- Прате и процењују ефекте предузетих мера и заштити ученика
- Сарађују са релевантним установама

- Планирају план наступа школе у медијима
- Организују евидентирање појава насиља
- Прикупљају документацију
- Извештавају стручна тела и органе управљања

ОБАВЕЗА ЈЕ РАЗРЕДНИХ СТАРЕШИНА И УЧИТЕЉА ДА УПОЗНАЈУ РОДИТЕЉЕ И УЧЕНИКЕ СА ОВИМ ДОКУМЕНТОМ

За информисање о обавезама и одговорностима проистеклим из Посебног протокола, као и за његову примену, одговоран је директор установе.

У случају непоштовања процедура прописаних Посебним протоколом, поред примене мера прописаних Законом о основама система образовања и васпитања (члан 128, 129, 131 и члан 145, став 1, тачке 2 и 3), неопходно је предузети додатно информисање, саветодавни рад, обуке и друге педагошко-психолошке мере.

Праћење примене Посебног протокола је у надлежности просветне инспекције и службе стручно-педагошког надзора.

Нови Сад, 2009. године

Тим за заштиту деце/ученика од насиља

BANJA LUKA, 3. MART 2011.

Cilj tribine koju su 3. marta u Banjoj Luci organizovali Helsinški parlament građana i Udružene žene je bio upoznati prosvjetne radnike - nastavnike, psihologe i socijalne radnike koji rade u školama, sa pojavnim oblicima nasilja nad djecom i načinima pomoći i prevencije nasilja.

Uvodničar tribine Bojan Arula, predstavnik Centra za socijalni rad Banja Luka, je istakao da su prosvjetni radnici jedna od najvažnijih karika u zaštiti djece od nasilja.

„Djeca su vam stalno pred očima i zato je jako važno govoriti o nasilju nad djecom i kako ga prepoznati“, rekao je Arula dodajući da iskustva banjalučkog Centra za socijalni rad govore da su djeca izložena svim pojavnim oblicima nasilja (fizičkom, psihičkom, ekonomskom i seksualnom) koji se najčešće javljaju kombinovano.

On je posebnu pažnju prosvjetnim radnicima, učesnicima tribine, skrenuo na seksualno zlostavljanje djece i indikatore na koje bi morali obratiti pažnju, kao što su crtanje seksualno eksplicitnih slika, poderano ili okrvavljeno donje rublje, pokazivanje seksualnih sklonosti na način neprikladan njegovom/njenom uzrastu, nemogućnost koncentracije, gubitak apetita, izolacija i povlačenje, itd.

Arula je kao primjer naveo slučaj jednog šestogodišnjeg djeteta čije ponašanje u školi nije bilo prikladno njegovom uzrastu i za koje je ustanovljeno da ga je otac seksualno zlostavljao.

On je istakao da je obaveza prosvjetnih radnika da prijave sve slučajeve nasilja nad djecom koje uoče, te da u školama stvaraju klimu koja će djeci omogućiti slobodno povjeravanje nastavnicima i pedagogima.

Ono što trenutno nedostaje jesu jasne procedure i pravilnici za postupanje sa djecom žrtvama nasilja i u tom smislu Arula je apelovao na prosvjetne radnike da pokrenu inicijativu za donošenje Protokola o postupanju koji bi jasno definisano načine identifikacije djece žrtava nasilja i načine na kojima im se može pomoći.

U diskusiji koja je uslijedila učesnike je uglavnom interesovalo koje su tačno ingerencije centara za socijalni rad i na koji način se oni uključuju u slučajeve zlostavljanja djece, te u kojim slučajevima se centar odlučuje da roditeljima oduzme dijete i koliko su te mjere dobre za djecu.

Arula je ponovio da su škole, odnosno prosvjetni radnici dužni da centrima prijave sve slučajeve nasilja nad djecom, te da je oduzimanje roditeljskog prava posljednji instrument za kojim centar poseže, i to samo onda kada procijene da se radi o ekstremnim situacijama kada takva mjera

samo može pomoći djetetu, a ne odmoći.

PRIJEDOR, 13. MART 2011.

Helsinški parlament građana i Udružene žene Banja Luka, u saradnji sa Komisijom za ravnopravnost polova Skupštine opštine Prijedor, organizovali su 15. marta 2011. u prostorijama Doma penzionera u Prijedoru, javnu tribinu na kojoj se govorilo o nasilju nad djecom i kako ga prepoznati.

Uvodničar Bojan Arula, predstavnik Centra za socijalni rad Banja Luka, učesnike je upoznao sa osnovnim definicijama nasilja nad ženama i djecom, te zakonima koji ovu problematiku regulišu. On se posebno osvrnuo na ulogu centara za socijalni rad i prosvjetnih radnika u prepoznavanju nasilja nad djecom i mehanizmima koji im stoje na raspolaganju da djecu zaštite od daljeg nasilja.

Kao manu trenutnim mehanizmima zaštite Arula je naveo nepostojanje jasnih protokola ili pravilnika o postupanju koje bi svaka škola trebala da ima, kako bi znali kome da se obrate i šta da urade kada prepoznaju ili otkriju da neko se neko dijete zlostavlja ili zanemaruje. Kao negativan primjer neadekvatne saradnje i neprimjerenog reagovanja je naveo slučaj djevojčice iz jednog sela u okolini Banjaluke koja je „upala“ u vezu sa dosta starijim i oženjenim vozačem školskog autobusa. „Kada smo direktora škole obavijestili o ovom slučaju odbio je da otpusti vozača đачkog autobusa, uz obrazloženje da djeca onda neće imati prevoz do škole!“, naveo je Arula.

U diskusiji koja je uslijedila skoro svi su se složili da je nasilje nad djecom itekako prisutno, ali da se o njemu ne razgovara dovoljno, naročito ne u seoskim sredinama, u kojima se nasilje nad djecom i ženama krije i prećutkuje.

Neki od učesnika tribine su se požalili na komplikovane procedure koje onemogućavaju brz smještaj žena i djece, žrtava nasilja u prijedorsku Sigurnu kuću, što „obeshrabruje kako žrtve, tako i one koji bi im željeli pomoći“.

Dio diskusije bio je posvećen i opterećenošću centara za socijalni rad, nedovoljnim kadrovima i novčanom sredstvima kojima centri raspolažu, te je, u tom smislu, podržana inicijativa Udruženih žena da se od Vlade RS traži da novčana izdvajanja za tuđu njegu i pomoć ne idu iz opštinskih, već iz entitetskog budžeta, čime bi se, prema riječima Nade Golubović, značajno rasteretio rad centara za socijalni rad, a novac alocirao za druge korisnike i njihove socijalne potrebe.

Na tribini je bilo prisutno oko 50 prosvjetnih radnika, predstavnika prijedorske opštine, policije, centra za socijalni rad, zdravstvenih ustanova i nevladinih organizacija.

KOZARSKA DUBICA, 18. MAJ 2011.

Više od 40 profesora/ica, nastavnika/ica, učitelja/ica i pedagoga/inja različitih škola iz Kozarske Dubice, te predstavnika/ica Centra za socijalni rad i službenika/ca Administrativne službe Opštine Kozarska Dubica učestvovalo je na tribini koja je 18. maja organizovana u Srednjoškolskom centru "Nikola Tesla" na temu "Nasilje nad djecom i kako ga prepoznati".

Na samom početku svog izlaganja uvodničar Bojan Arula istakao da će akcenat u svom izlaganju dati na ulogu škole i lokalne zajednice u prepoznavanju i sprečavanju nasilja nad djecom. Poseban dio izlaganja odnosio se na što lakše prepoznavanje simptoma zlostavljanja djece, a sve u cilju lakše identifikacije djece koja imaju ovu vrstu problema, odnosno koja su zlostavljana, bilo direktno, bilo kroz nasilje u porodici kao indirektnu traumatizaciju djece svakodnevnim nasiljem u porodici kome su oni svjedoci.

Nakon Arulinog uvodnog izlaganja predstavnica Centra za socijalni rad Kozarska Dubica istakla je da oni u centru nisu imali prijava niti slučajeva ekstremnog zlostavljanja djece, odnosno svi sučaveji odnosili su se na zanemarivanje i zapostavljanje djece od strane roditelja.

Kako je, kao jedan od mogućih načina prepoznavanja postojanja zlostavljanja djece od strane roditelja ili bližih rođaka, Arula spomenuo i izražavanje djece o tom problemu putem crteža, što je u psihologiji poznato kao metoda načina otkrivanja postojanja problema nasilja, nastavnica likovnog iz jedne osnovne škole u Dubici je pitala postoji li neki poseban sistem otkrivanja nasilja putem crteža, kao npr. neka tabela simbola ili nešto slično. Arula je odgovorio da postoje neke vrste testova i naveo je jedan primjer kako su oni u Centru za socijalni rad Banja Luka u jednom slučaju putem crteža otkrili da je djetelo žrtva zlostavljanja od starne oca kada je djetelo pod vodstvom psihologa iz Centra nacrtalo crtež na kojem su na jednoj strani crteža bili nacrtani baba, deda, mama i djetelo sa osmjesima na licu, a na drugoj strani crteža otac namrgođen i sa velikim crvenim očima (otac je bio alkoholičar i djetelo je primjetilo da su mu oči uvijek crvene). Tribina je završena uz zaključak da je potrebno nastaviti edukaciju nastavnog osoblja o problemu nasilja u porodici, naročito o nasilju nad djecom.

NOVI GRAD, 8. JUNI 2011.

Helsinški parlament građana i Udružene žene Banja Luka organizovali su 8. juna 2011. u Novom Gradu javnu tribinu na temu „Nasilje u porodici – pojavni oblici i prepoznavanje“, sa posebnim akcentom na nasilje nad djecom.

Socijalni pedagog Nikola Dorončić rekao je u uvodnom izlaganju da su djeca „kolateralna šteta“ nasilja u porodici, odnosno da su statistički nevidljivi kao žrtve i da se nedovoljno pažnje posvećuje problemima i zaštiti djece koja žive i odrastaju u porodicama u kojima je prisutno nasilje.

„U subjekte zaštite od nasilja u porodici, pored policije i centara za socijalni rad, spada i

obrazovni sistem i u tom kontekstu izuzetno je važno da prosvjetni radnici znaju prepoznati nasilje nad djecom i da ga prijavljuju“, istakao je Dorontić dodajući da zakon predviđa i novčane kazne za neprijavlivanje slučajeva nasilja, ali da njemu nije poznato da je iko do sada po tom osnovu kažnjen.

On je dodao da u posebno ranjive grupe spadaju romska i povratnička djeca, „jer su socijalno izolovani, ne uživaju ista prava kao i druga djeca i suočavaju se sa posebnim problemima“. „Živimo u stresnom vremenu, punom patnje, neizvjesnosti i raznih muka. Djeca već sa 13 i 14 godina kreću sa prvim opijanjima i eksperimentisanjima sa drogom. Čak 15% njih koji u tom uzrastu počnu da piju, kasnije postanu alkoholičari, a 15% njih ima ozbiljnih problema sa alkoholom. Da ne spominjemo samoubistva ili pokušaje samoubistava kojima nam djeca jasno poručuju da im treba pomoć i da obratimo pažnju na njih“, kazao je Dorontić. On je dodao da postoji velika lepeza pojava oblika zlostavljanja djece i da bi se posebna pažnja morala posvetiti seksualnom zlostavljanju, ali i novim oblicima zlostavljanja koji se vezuju sa Internet i nove medijske tehnologije.

U diskusiji koja je uslijedila učesnice su iznijele nekoliko primjera nasilja iz svoje lokalne sredine ističući da je „u manjim mjestima, gdje svako svakog zna, teško nešto postići i ohrabriti ljude da prijavljuju nasilje, jer je nasilje svakodnevnica i stvar koja se toleriše“.

Jedna od učesnica je kao primjer navela slučaj gdje je sin zlostavljao, odnosno tukao oca. „Ja sam slučaj prijavila policiji, ali se onda taj otac naljutio na mene. Slična stvar mi se desila kada sam zvala policiju da interveniše kada sam vidjela da mladić tuče djevojku, koja je bila moja učenica. Ona je, dan poslije, došla kod mene i molila me da nikom ništa ne govorim, pogotovo ne njenim roditeljima“, rekla je jedna od učesnica.

Ključno pitanje učesnika tribine bilo je da li su nadležni organi uopšte sposobni da adekvatno odgovore i zaštite žrtve nasilja u porodici, na šta je Dorontić odgovorio „da se problemu ne smije dati mira“ i da „svi imamo građansku odgovornost, ali i mandat koji nam daje profesija, da nasilje prijavimo“.

Nada Golubović iz Udruženih žena učesnice je podsjetila na broj SOS telefona -1264 na koji mogu prijaviti nasilje, rekavši da će Udružene žene, u slučajevima akutnog nasilja, učiniti sve da pomognu u smještanju žrtava u Sigurnu kuću i daljim sudskim procedurama.

Jedna od primjedbi učesnica odnosila se na neaktivnost lokalnog centra za socijalni rad „iz kojeg nikad niko nije došao kod nas u školu da nam ponude neku vrstu edukacije o nasilju u porodici i nasilju nad djecom“.

Na kraju tribine zaključeno je da se resornom ministarstvu i Prosvjetno-pedagoškom zavodu RS uputi pismo u kojem bi se zatražilo da sastave jasan protokol o postupanju u slučajevima nasilja nad djecom i da ga dostave svim školama u RS, da se traži zapošljavanje psihologa i socijalnih radnika u školama i da se organizuju programi edukacije o svim pojavnim oblicima nasilja u školama.

GRADIŠKA, 28. NOVEMBAR 2011.

U uvodnom dijelu javne tribine koja je održana u Amfiteatru Gimnazije u Gradišci 28. novembra 2011. uvodničar Bojan Arula prisutne je upoznao sa zakonskim okvirom u RS koji definiše/reguliše pitanje nasilja u porodici i osnovnim definicijama nasilja nad ženama i djecom.

Arula se u svom izlaganju posebno osvrnuo na sve vidove nasilja nad djecom, predočivši podatak da se „na godišnjem nivou registruje od 300 do 400 slučajeva fizičkog zlostavljanja djece“.

„Nije jasno zašto odrasli zlostavljaju djecu. To je teško objasniti. Naročito je u porastu seksualno zlostavljanje djece. I obično se iza toga kriju ljudi za koje nikada ne bismo rekli da bi tako nešto mogli uraditi“, rekao je Arula dodajući da se godišnje u BiH registruje oko 30 slučajeva seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja djece.

On je takođe upozorio da kod nas nije jasno ko je dijete, a ko odrasla osoba, te da, pored toga, nedostaju i jasne procedure i pravilnici o postupanju u slučajevima zlostavljanja djece.

„Uloga škole u otkrivanju i prevenciji nasilja nad djecom je nezaobilazna, jer se na djeci mogu primijetiti i naizgled nevidljivi tragovi nasilja. Važno je u školi stvoriti povoljnu klimu u kojoj se djeca mogu slobodno povjeriti nastavnicima ili pedagogima“, istakao je Arula.

U diskusiji koja je uslijedila jedan od učesnika je iznio šta se njemu dogodilo: „Došao je otac kod mene i kad je vidio da mu sin ima tri jedinice, udario ga je. Kada sam mu rekao da to ne čini, rekao mi je da onda ja uzmem njegovog sina, da ga vodim svojoj kući i da ga ja hranim. Šta u tim slučajevima može da se uradi?“

Arula je rekao da je udaranje/zlostavljanje djeteta krivično djelo koje treba odmah prijaviti i policiji i centru za socijalni rad. „Ako ga tako udara pred vama u školi, možete zamisliti šta mu tek radi u kući“, naglasio je Arula, a Nada Golubović je dodala da je obaveza, i zakonska i moralna, svakog roditelja da brine o svojoj djeci.

Na tribini se govorilo i o porastu vršnjačkog nasilja koje eskalira svuda u regionu, kao i o ulozi medija koji, kako su istakli neki od učesnika tribine, promovišu sve vidove nasilja.

„Roditelji su danas toliko opterećeni i zauzeti poslom, da jako malo vremena provode sa djecom. Misle da kupovina računara djetetu predstavlja poklon, ali to je zanemari-vanje djece, na žalost“, istakla je Nada Golubović.

S obzirom na veliki interes koji je pokazan za ovu temu, inicirano je održavanje sličnih tribina i u budućnosti.

Na bazi diskusija i preporuka koje su formulisane na pet javnih tribina, Helsinški parlament građana i Udružene žene su uputili Inicijativu za donošenje protokola i procedura o postupanju prosvjetnih radnika u slučajevima nasilja nad djecom Ministarstvu prosvjete i kulture RS, Republičkom pedagoškom zavodu RS i Ombudsmanu za djecu RS.

Banja Luka, 11. januar 2012.

Za: Anton Kasipović, Ministarstvo prosvjete i kulture RS
Mirko Banjac, Republički pedagoški zavod RS
Nada Grahovac, Ombudsman za djecu RS

INICIJATIVA

ZA DONOŠENJE PROTOKOLA I PROCEDURA O POSTUPANJU PROSVJETNIH RADNIKA U SLUČAJU SUMNJE NA POSTOJANJE NASILJA U PORODICI ILI SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA DJECE

Poštovani/e,

u 2011-oj godini nevladine organizacije Helsinški parlament građana i Udružene žene Banjaluka organizovale su u Prijedoru, Novom Gradu, Kozarskoj Dubici, Banjaluci i Gradiški seriju javnih tribina sa temom "Nasilje u porodici - pojavni oblici i prepoznavanje", sa posebnim akcentom na nasilje nad djecom, uključujući i seksualno iskorištavanje i zlostavljanje djece. Na tribinama je zaključeno da ne postoje jasni protokoli ili pravilnici za nastavno osoblje u školama, tako da oni ne znaju kome da se obrate i šta da urade kada prepoznaju ili otkriju da se neko dijete zlostavlja ili zanemaruje.

U tom smislu, na tribinama je inicirano da se uputi dopis Ministarstvu prosvjete i kulture RS, Republičkom pedagoškom zavodu i Ombudsmanu za djecu, što mi ovim putem i činimo, i zatraži donošenje jasnih pravilnika o postupanju u slučajevima nasilja nad djecom koji bi bio dostavljen svim školama u RS.

Učitelji, nastavnici i pedagozi koji su učestvovali na tribinama su istakli da je „u manjim mjestima, gdje svako svakog zna, teško nešto postići i ohrabriti ljude da prijavljuju nasilje, jer je nasilje svakodnevnica i stvar koja se toleriše“ i da se nerijetko u svom radu susreću sa djecom koja trpe nasilje.

Uslijed nepostojanja jasnih procedura ili pravilnika za postupanje sa djecom žrtvama nasilja, prosvjetni radnici, iako mi je to zakonska obaveza, uočene slučajeve nasilja ne prijavljuju. Između ostalog i zbog toga što, kako su istakli na tribinama, ne znaju koje su tačno ingerencije centara za socijalni rad i na koji način se centri uključuju u slučajeve zlostavljanja djece i nisu sigurni u kojoj mjeri su nadležni organi uopšte sposobni da adekvatno odgovore i zaštite djecu, žrtve nasilja. Kada je riječ o nasilju u porodici, sta-

1 Javne tribine o temi "Nasilje u porodici - pojavni oblici i prepoznavanje" su održane u Banjaluci, 3. marta, Prijedoru, 15. marta, Kozarskoj Dubici, 18. maja, Novom Gradu, 8. juna i Gradiški 28. novembra 2011. Tribine su organizovale nevladine organizacije Helsinški parlament građana i Udružene žene u okviru projekta "Žena danas XV" koji finansijki podržava švedska fondacija Kvinna till kvinna.

tistički podaci pokazuju da su u 97% slučajeva žrtve nasilja žene, muškarci 3%, a djeca u porodicama u kojima se događa nasilje su žrtve 100% .

Kako bi se spriječilo dalje izlaganje djece nasilju i olakšali načini prijavljivanja i postupanja u takvim slučajevima, predlažemo Vam da donesete Pravilnik o postupanju u slučajevima nasilja nad djecom i dostavite ga svim školama u Republici Srpskoj, te da inicirate edukaciju nastavnog osoblja o ovoj problematici koja zaslužuje posebnu pažnju i brigu svih društvenih aktera.

Ovome u prilog ide i činjenica da je Komitet ministara Savjeta Evrope 7. aprila 2011. godine usvojio Konvenciju o suzbijanju i sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici, kao prvi pravno obavezujući dokument na nivou ove organizacije i koja države članice obavezuje na preduzimanje neophodnih zakonskih i svih drugih mjera zaštite svih žrtava od daljeg nasilja. Bosna i Hercegovina je ušla u proceduru ratifikacije ove Konvencije.

S poštovanjem,

Nada Golubović,
Udružene  ene Banja Luka

Dragana Dardić,
Helsinški parlament građana Banja Luka

POLOŽAJ PORODILJA U REPUBLICI SRPSKOJ

*Priredile: Marijana Ivaković, Udruženje VESTA
Nada Golubović, Udružene žene Banja Luka*

1. Problemi u reguliranju i ostvarivanju prava po osnovu trudnoće, poroda i njege djeteta u BiH

Prava po osnovu trudnoće, poroda i njege djeteta u Bosni i Hercegovini mogu se posmatrati kroz više aspekata, a u zavisnosti od prirode pravnih propisa koji ih uređuju: radno zakonodavstvo, socijalno zakonodavstvo i zakonodavstvo iz oblasti zdravstva a potom sve to u kontekstu međunarodnih pravnih propisa. Svaka od navedenih oblasti je, prema odredbama Okvirnog mirovnog sporazuma iz Dejtona, u nadležnosti entiteta (FBiH i RS) i Brčko Distrikta. Posmatrajući ovu oblast kroz važeće entitetske, kantonalne te zakonske i podzakonske akte Brčko Distrikta može se zaključiti da je riječ o svojevrsnoj prenormiranosti budući da je regulirana kroz sljedeće zakone:

- Zakon o radu (FBiH, RS i BDBiH)
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (FBiH)
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (sedam kantona u FBiH)
- Zakon o socijalnoj zaštiti (BDBiH)
- Zakon o dječijoj zaštiti (RS i BDBiH)
- Zakon o zdravstvenom osiguranju (FBiH, RS i BDBiH)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (FBiH, RS i BDBiH)

Usljed ovakvog normativnog uređenja prava po osnovu trudnoće, poroda i njege djeteta u administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovine su potpuno različito regulisana tako da je očigledna diskriminacija korisnika ovih prava na teritorijalnom nivou. Posebno su ugrožene majke porodilje obzirom da je ostvarivanje prava na naknadu za vrijeme porodiljskog odsustva u BiH potpuno različito i, s tog aspekta, ne možemo govoriti o jednakom položaju žena, kako zaposlenih tako i nezaposlenih. U posebno teškom položaju su nezaposlene majke porodilje koje, ili uopšte ne ostvaruju pravo na naknadu ili su naknade koje su propisane uglavnom jednokratne i u vrlo malim iznosima. Dakle, s jedne strane imamo diskriminaciju po osnovu neujednačenosti propisa koji reguliraju prava, a s druge strane probleme zbog nedovoljnog obima utvrđenih prava i njihovog ostvarivanja. Na temelju dodijeljenih ingerencija na snazi su različite politike kreirane prema političkoj volji vladajućih struktura umjesto prema realnim potrebama majki porodilja i njihove novorođene djece.

Obzirom na različito uređenje, obim i ostvarivanje prava po osnovu trudnoće, poroda i njege djeteta u BiH u nastavku je pregled stanja i problema u ovoj oblasti u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH.

Prava po osnovu trudnoće, poroda i njege djeteta u Republici Srpskoj

Prava majki porodilja u Republici Srpskoj definisana su postojećom zakonskom regulativom na način da zaposlene porodilje imaju pravo na porodiljsko odsustvo i naknadu plate za vrijeme trajanja odsustva, dok nezaposlene porodilje imaju pravo na materinski dodatak prema posebnim socijalnim uslovima. Pravo na refundaciju naknade plate za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva regulisano je članom 79. Zakona o radu (Prečišćeni tekst, Sl. glasnik RS br. 55/07), u kome je propisano da žena za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta ima pravo na porodiljsko odsustvo u trajanju jedne godine neprekidno, a za blizance i svako treće i naredno dijete u trajanju od 18 mjeseci neprekidno. Članom 84. stav 1. Zakona o radu je propisano da za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva žena ima pravo na naknadu plate u visini prosječne plate koju je ostvarila u toku posljednja tri mjeseca prije otpočinjanja porodiljskog odsustva i da se naknada mjesečno usklađuje sa rastom prosječnih plata u RS. Stavom 2. istog člana propisano je da u slučaju ako žena nije ostvarila platu za svih posljednjih šest mjeseci naknada plate se isplaćuje u visini plate koja joj pripada u skladu sa kolektivnim ugovorom u mjesecu koji prethodi mjesecu otpočinjanja porodiljskog odsustva. Članom 94. stav 2. Zakon o radu propisano je da se ne može odrediti manji iznos naknade plate od 50% prosječne plate koju je radnik ostvario u određenom prethodnom periodu ili od plate koju bi ostvario da je bio na radu. U Republici Srpskoj naknada plate za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva se isplaćuje u 100% iznosu utvrđene osnovice na teret Javnog fonda za dječiju zaštitu RS i to za period od 11 odnosno 17 mjeseci, a poslodavci isplaćuju naknadu samo za prvi mjesec porodiljskog odsustva. U skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o dječijoj zaštiti (Službeni glasnik RS broj 04/02, prečišćeni tekst, 17/08 i 1/09) poslodavac vrši isplatu naknade plate porodilji u visini propisanoj zakonom, a nakon izvršene isplate podnosi zahtjev za refundaciju isplaćene naknade neto plate porodilji centru za socijalni rad odnosno službi za socijalnu i dječiju zaštitu u opštinama koje nemaju formiran centar. Zakonom o dječijoj zaštiti je propisan rok za podnošenje zahtjeva za refundaciju koji iznosi 12 mjeseci od dana otpočinjanja porodiljskog odsustva majke za koju se traži refundacija. U 2009. godini ovo pravo pravo je koristilo prosječno 3700 porodilja, a zaključno sa aprilom 2010. godine poslodavcima je izvršena isplata refundacija naknade plate za 2000 zaposlenih porodilja. Refundacija isplaćene naknade plate poslodavcima se vrši sukcesivno, u okviru raspoloživih sredstava s tim što prioritet u isplati imaju poslodavci proizvodnih djelatnosti, tekstila, kože i obuće i njima se redovno vrši refundacija.

Nezaposlene majke ostvaruju pravo na materinski dodatak pod uslovom da lična primanja, prihodi od pokretne imovine i katastarski prihod ne prelaze utvrđeni cenzus (100 KM po članu porodice). Ovo pravo se ostvaruje za prvo troje djece po redu rođenja u trajanju od jedne godine. Pravo na materinski dodatak regulisano je odredbama članova 15. i 16. Zakona o dječijoj zaštiti i maksimalno iznosi do 30% od prosječne plate ostvarene u privredi RS u prethodnoj godini. Rok za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje ovog prava je 90 dana od dana rođenja djeteta, s tim da se u opravdanim slučajevim može produžiti. Javni fond za dječiju zaštitu, u skladu sa Odlukom o nominalnom iznosu materinskog dodatka i dodatka na djecu te cenzusima za ostvarivanje navedenih prava u 2010. godini i Finansijskim planom Fonda, vrši redovnu isplatu materinskog dodatka u iznosu od 100 KM po djetetu u trajanju od jedne godine. U 2009. godini pravo na materinski dodatak ostvarilo je prosječno 3300 majki, a zaključno sa aprilom 2010. ovo pravo ostvarilo je 3605 nezaposlenih majki.

Prijedlozi mjera i aktivnosti

1. Pravni okvir Republike Srpske je djelimično zadovoljavajući po pitanju porodičnih naknada u odnosu na porodicu.
2. Sadašnje zakonsko rješenje indirektno diskriminira žene pri zapošljavanju jer je obaveznik isplate porodičnih naknada poslodavac koji nakon isplate ostvaruje pravo na refundaciju isplaćenu na ime neto porodične naknade.
3. Republika Srpska treba preuzeti obavezu isplate bruto naknade za porodično odsustvo.
4. Stečena prava porodilja u Republici Srpskoj ne bi trebala narušavati izmjenama zakona koji bi još više teret porodičnih naknada prebacili na poslodavca.
5. U Budžetu Republike Srpske treba obezbijediti dovoljno sredstava za isplatu porodičnih naknada i materinskog dodatka.
6. Uskladiti visinu materinskog dodatka sa troškovima života.
7. U Zakonu o radu uvesti mogućnost ravnomjernog korištenja roditeljskog dopusta, bez obzira je li majka zaposlena ili ne.

IZVJEŠTAJ SA TRIBINE

Banja Luka, 29. juni 2011.

“Govoriti o zaštiti materinstva znači govoriti o zaštiti ljudskih prava. Međutim, zaštita materinstva različito je uređena u BiH, kako u entitetima, tako i u kantonima u Federaciji BiH, i direktno je zavisna od finansijske moći kantona i njihovih politika, tako da trudnice i porodilje nemaju ni ista prava ni iste beneficije za vrijeme trudnoće, poroda i njege djeteta”, rekla je izvršna direktorica Udruženih žena Banja Luka Nada Golubović u uvodnom izlaganju na tribini, održanoj 29. juna, čija tema je bila položaj i zaštita porodilja.

Ona je navela da je oblast materinstva u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Distriktu Brčko regulisana zakonima o radu, zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, zakonima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju i zakonom o dječijoj zaštiti.

Prema njenim riječima zaštita materinstva je bolje riješena u RS. „Finansiranje dječije i porodične zaštite se odvija putem Dječijeg fonda, koji je jedina agencija za socijalnu zaštitu u BiH koja relativno zadovoljavajuće funkcioniše”, istakla je Nada Golubović podsjećajući da se Fond za dječju zaštitu finansira iz namjenskog doprinosa od 1% na bruto plate zaposlenih.

„Dok je žena na porodijskom bolovanju, poslodavci su dužni da joj uplaćuju punu platu, uključujući i sve doprinose, dok je obaveza Fonda da poslodavcima refundira samo neto plate i to je nešto što bi se trebalo promijeniti”, istakla je Golubović dodajući da ženske nevladine organizacije smatraju da bi Fond dječije zaštite trebao preuzeti obavezu isplate bruto naknade za vrijeme porodijskog odsustva.

„U Federaciji BiH situacija je složenija i teža, jer je pitanje zaštite materinstva različito uređeno od kantona do kantona, pa tako u nekim kantonima uopšte ni ne postoje zakoni koji bi regulisali ovo pitanje”, istakla je Golubović navodeći kao primjere Livanjski, Hercegovačko-neretvanski i Posavski kanton u kojima ne postoje zakoni, već samo odluke kojima se određuju visina naknade i pomoći za majke i djecu.

Ova neujednačena zakonska regulativa, prema riječima Golubovićeve, dovodi do toga da žene u Federaciji, za vrijeme porodijskog, primaju manju nadoknadu od svoje plate, što ih nerijetko tjera da prekinu porodijsko odsustvo i ranije se vrate na posao, a dovodi i do

ekonomskih migracija trudnica koje se sele u kantone u kojima se isplaćuju veće naknade plata i u kojima je zaštita materinstva bolje riješena.

Ona je dodala da sve dosadašnje analize pokazuju da se natalitet u oba entiteta iz godine u godinu smanjuje jer u državi nema pravih socijalnih programa zaštite majke i djeteta, a ovo je posebno izraženo u onim kantonima u kojima nije propisana porodijska nadoknada.

Nakon diskusije učesnice su podržale prijedloge kojima se traži usklađivanje visine materinskog dodatka sa troškovima života, uvođenje mogućnosti korištenja porodijskog dopusta za očeve, bez obzira je li majka zaposlena ili ne, u Zakon o radu RS, formiranje posebnog budžetskog fonda za dječiju zaštitu u Federaciji BiH i uvođenje prelaznih mehanizama za unapređenje položaja majki porodilja u kantonima u kojima nisu utvrđena ili se utvrđena prava ne ostvaruju.

Generalni zaključak tribine je da se jednom stečena prava ne smiju izgubiti i da bi trebalo obezbijediti jednak tretman za sve majke u BiH.

Nakon tribine prijedlozi mjera i aktivnosti poslani su Fondu dječje zaštite Republike Srpske.

Izveštaj napisala Dragana Dardić

JAVNA TRIBINA “DOPRINOS ŽENA U IZGRADNJI MIRA U BiH”

UVODNO IZLAGANJE

ULOGA ŽENA U IZGRADNJI MIRA U BIH

— KNJIGA UTISAKA —

*Pripremila: Milkica Milojević, novinarka,
aktivistkinja ženskog pokreta BiH*

Čitala sam konvencije i proglase, tragala za definicijama mira, esejima, studijama i traktatima koje su o ovoj temi napisale učene žene i mušakrci. I shvatila sam da će ova skromna priča, ipak, biti samo “knjiga utisaka” ispisana iskustvom i senzibilitetom, mojim i mojih prijateljica i prijatelja. Jer, ipak, izgradnja mira, je ono što smo (pre)živjele.

RAT I MIR – STVARNOSTI I STEREOTIPI

Mir nije puko odsustvo rata, pod mirom se danas podrazumijeva život bez nasilja, ugroženosti, straha, život u društvu lične sigurnosti i socijalne pravde, u kome svaki pojedinaac/ka ima priliku da se razvija i doprinosi dobrobiti zajednice.

Kad neko pomene mir i žene, uvijek mi, snagom stereotipa, iskrсну dvije arhetipske slike. Prva, slika cvrkutave mlade misice, koja, ah obavezno, kaže da će se zalagati za “mir u svijetu”, vjerovatno nemajući blagog pojma o čemu govori. Drugi stereotip jeste slika čestite balkanske domaćice koja će učiniti sve, ah baš sve (što treba, a pogotovo što ne treba), da bi “sačuvala mir u kući”. Sačuvati mir u kući znači i trpjeti batine, poniženja, izdaju i nevjeru, samo da “komšije ne saznaju” i samo da se sačuva idilična porodična fasada. Pa zar je to mir? Naravno nije. Mir nije pusta žabokrečina, koja nužno vodi u entropiju i sprečava svaki napredak i razvoj. U društvu izranjavanom čestim ratovima, nasiljem i nepravdama postoji strašna potreba za izbjegavanjem ili negiranjem svakog sukoba. Često ćemo čuti: dobro, samo nek’ je živa glava na ramenima! Zar je “živa glava” i “kora hljeba” zaista jedini mir kome trebamo težiti?! Sukob se često doživljava kao neprijatnost, čak se izjednačava sa nasiljem, iako sukob nije nasilje. **„Izbjegavajući sukob problem nećemo riješiti, naprotiv, možemo stvar učiniti samo još gorom gomilajući nezadovoljstvo ili frustraciju nečim, dok sve ne eksplodira kao nasilje. Hrabrost je otvoriti sukob i tražiti rješenje. Sukob je znak da nešto ne valja i signal da nešto moramo promijeniti, ako je moguće na vrijeme.“** (Ivana Franović) Istinska mirovna akcija, dakle, nije negiranje sukoba, nego preuzimanje odgovornosti za njihovo rješavanje. Ili što bi rekao Johan Galtung: **„Mir je nenasilna kreativna transformacija sukoba“.**

A u našim životima svakidašnji mir je i stvaranje uslova za koliko toliko normalan život, u datim ratnim ili mirnodopskim uslovima, u svom mikrokosmosu: porodici, komšiluku, na radnom mjestu. Jedan od uvriježenih stereotipa je i onaj da „rata nikad ne bi bilo da su žene vladale svijetom“. Nisam baš sigurna da je tako. Uostalom, to ni ne možemo znati, jer na Balkanu se još nije desilo da žene vladaju, pa ne znamo ni kakav bi bio rezultat njihove vladavine. Ipak, bitno je znati da (sve) žene nisu mirovnjakinje „po definiciji“, samo zato što rađaju djecu, i samo zato što nisu vojne obveznice.

RATNE DEVEDESETE

Nakon što smo razjasnile o čemu ovdje zapravo pričamo, krenimo u obećani vremeplov – putovanje kroz knjigu utisaka. Šta su naše žene, ili većina njih, radile tokom ratnih devedesetih. One su stvarale mir, ili privid mira, iza linija fronta:

- U svojim porodicama, same vodeći brigu o svemu.
- Na radnim mjestima i na poljoprivrednim imanjima, radeći dupli posao, jer su njihovi partneri, očevi, braća, bili na frontu.
- One su same hranile djecu, bez struje, vode, bejbi hrane, pampers pelena... u izbjegličkim centrima, na zgarištima.
- One su čistom odjećom, toplim čarapama i svježom hranom punile rančeve čestitih ratnika, koje su drugi slali u borbu – niko ih nije pitao kako i odakle pune vojničke torbe.
- One su, kao i u svim ratovima, bile žrtve.
- Radile su u organizacijama koje su prve pružale pomoć žrtvama ratne torture: izbjeglicama, žrtvama silovanja, ranjenicima („Medika“ Zenica, „Duga“ Banjaluka...).
- Bile su i mirovne aktivistkinje, u suludo ratno vrijeme, a to nije bilo ni lako ni jednostavno. Budimo iskreni, to je bilo opasno po život.

Sjećam se priče Jadranke Milićević, poznate feministkinje, koja je 1992. iz Sarajeva pobjegla u Beograd i pridružila se Ženama u crnom. O tom vremenu govori:

„Pljuvali su nas, dovikivali nam ružne riječi, neki su nam i aplaudirali, ali takvih je bilo zaista malo. Ali, svake srijede mala grupa žena stajala je na Trgu Republike, po kiši, snijegu, žezi, dajući cijelom svijetu na znanje šta misle i osjećaju... Kada sam se u junu 1996. konačno vratila u Sarajevo, znala sam šta želim. Mom opredjeljenju da se i profesionalno posvetim radu u nevladinom sektoru doprinijelo je i to što me nisu htjeli vratiti na predratno radno mjesto, jer ja sam za njih ipak bila "jedna od pobjegulja".

Dakle, još ratnih devedesetih žene u BiH su gradile mir, sa mnogo hrabrosti i požrtvovanja. Sama sam svjedokinja toga. Kao novinarka, ratna reporterka, provela sam mnogo dana i mjeseci na frontu, u muškom ratu, ali i u gradu, „kod kuće“ u ratu za mir, koji su vodile žene. Kod kuće je rat bio tež! Kod kuće se usred rata gradio mir, ili privid mira. Đavolski težak posao!

KAKO JE „IZBIO“ MIR

Kad god se sjetim Dejtonskog mira, sjetim se njegovog tvorca, američkog diplomate Ričarda Holbruka, koji je ostao zapamćen po izjavi, izrečenoj u jesen ratne 1995. Rekao je: „Rat u BiH završiće mirom“. Oh, kakva mudrost! Ali kad je „izbio mir“, e tek tada nismo mogli shvatiti šta nas snađe! Jer, to nije bio mir, bilo je to tek puko „odsustvo rata“. U ratu je sve stravično, ali i mnogo „jednostavnije“. Jedini zadatak ti je da ne umreš, od metka ili od gladi. Nadaš se da će taj rat kad tad završiti i uvjerena si da je to spas. Sjetim se angdote po kojoj su, navodno, partizani u Drugom svjetskom ratu govorili: kad završi rat, više neće biti sela, svi ćemo živjeti u Beogradu! Puste nade da će prestanak rata donijeti mir i blagostanje ispostavilo se, bile su jednako budalaste, kao i vjera mladih partizana da će „poslije rata svi živjeti u Beogradu!“ Dočekala nas je nova stvarnost: razorene i opljačkane kuće i fabrike, posljedice crnobezijanske ratne privrede, osioni tajkuni, iz temelja potreseni porodični odnosi, siromaštvo, nepravda, hiljade beskućnika, udovica i siročadi, ratnici koji se ne snalaze u miru (rat je bio bolji), alkoholizam, porast porodičnog nasilja, nastavak ratne politike i retorike, i tako dalje i tako dalje i tako dalje i tako dalje...i tako u beskraj!

NOVA POZICIJA ŽENE

Kada je rat završen žene su se našle u novoj, potpuno kontradiktornoj poziciji. S jedne strane tokom rata je nametnuta retradicionalizacija i repatrijarhalizacija odnosa među polovima. Vratio se stereotip o nadmoćnom muškaku, o muškarcima ratnicima, herojima, braniocima, i ženama domaćicama, majkama koje rađaju ratnike, pletiljama toplih čarapa za borbe, njegovateljicama... Žena je u ratu „vraćena na svoje mjesto“ u poziciju „drugog pola“. Ali, ne leži vraže, dok su ratnici živjeli svoju epsku junačku, žene su stekle nevjerovatno samopouzdanje. Uvjerena sam da je rat, uz gomilu zla, ženama dao i jedinstvenu priliku za emancipaciju. Dok su ratnici živjeli svoju epsku junačku, ona je bila primorana da bude „i muško i žensko“. I gle čuda, shvatila je da zna da vozi kola (ako ima goriva) i da vozačka dozvola ne služi samo kao ukras u regalu, shvatila je da može da cijepa drva, da trguje na pijaci, da je u stanju da sama svojoj porodici donosi hljeb na sto! I da sve to nije bog zna kakva umjetnost.

NEPOSTOJANJE „MUŠKOG ODGOVORA“

Dale, žene koje su i u ratu gradile mir, svaka na svoj način, bile su mnogo spremnije za „izbijanje mira“ od muškaraca, koji su direktno iz epske junačke bili katapultirani u surovu svakodnevicu. Otadžbini ili domovini više nisu bili potrebni. Fabrike u kojima su prije rata radili bile su uništene i opljačkane. Ostaju bez posla i bez uloge u porodici. U našem jeziku ne postoji muško zanimanje domaćin. Žene su u ratu, definitivno, izašle iz kuće, ili su ist-

jerane iz kuće. Mnoge su postale hraniteljke porodice, dolazi do zamjene tradicionalnih uloga u kojoj se muškarci osjećaju kao (ratni) gubitnici. Izvan kuće, žene postaju poželjne sagovornice i partnerke međunarodnim organizacijama. Sjećam se, na primjer, kako sam prvi put nakon rata otišla u „pravo“ inostranstvo. U sklopu jednog međunarodnog projekta tražili su se novinari/ke za sedmodnevni seminar „približavanja“ u Haškom tribunalu. Naravno, moja je redakcija kandidovala kolege muškarce. Ali, jedan nije htio da čuje da ide u „izdajnički sud“, drugi nije imao pasoš, trećem nisu dali vizu (muškarci su u to vrijeme teže dolazili do pasoša i viza)... i na kraju su poslali mene. Primjer drugi: čim je Misija OEBS-a stigla u BiH odmah su poslali poruku da žele da sarađuju sa „ženama i omladinom“.

ON I ONA – PRIMJER IZ ŽIVOTA

Kako su kraj rata doživjele mnoge porodice, odnosno partneri, muškarci i žene, svjedoči priča o dvoje tada mladih ljudi, mojih rođaka. Bili su u dvadesetim godinama kada je rat počeo. On privatni preduzetnik, ona nezaposlena, domaćica, koja je napustila studije. On je otišao u rat, ona ostala kod kuće. Godine 1992. dobili su dijete. On je služio otadžbini, ona je odgajala dijete bez vode i struje, mlijekom u prahu iz humanitarne pomoći, kuvala ajvar na ognjištu ispred kuće i spremala mužu ranac. Klasika! Zaposlila se i radila praktično bez plate, ali je usavršila engleski i rad na računaru. Godine 1995. on se vraća sa ratišta, hronično bolestan i sa milion mučnih pitanja u glavi. Njegova radnja je propala, za obnovu posla nije bilo dovoljno tržišta. Sin ga skoro ne poznaje... Ona je majka, bliska sa svojim djetetom, zapošljava se međunarodnoj organizaciji, dobro zarađuje, putuje, uči... napreduje u karijeri... Naravno, ovu priču ne treba shvatiti kao pokušaj generalizacije, ali činjenica je da u odnosima muškaraca i žena u BiH, nakon rata, ništa više nije bilo kao prije. Dogodio se SUKOB, a da li se on nenasilno i kreativno transformisao u istinski mir? Odgovora nema. Tek, činjenica je da je u prvim poslijeratnim godinama sutkinja Rada Cumbo zabilježila enorman porast broja razvoda brakova. Ako govorimo sa aspekta mira, rekli bismo da je i to jedan od načina „kreativne transformacije“, jer „bolje miran razvod, ili mir nakon razvoda, nego nasilan i nepravedan, konfliktan brak“. Prema podacima ove sutkinje, više od 80 odsto brakova razvedeno je na zahtjev žena.

PIONIRKE POMIRENJA

U ratu i prvim poslijeratnim godinama žene u BiH su definitivno „izašle iz kuće“. Krajnje je vrijeme, dakle, da u ovom putovanju u priči i mi „izađemo iz kuće“ – u javni prostor. Kao što su u ratu spremajući dunume pite, mjeseci hljebove i praveći svjetiljke od ulja i izdubljenog krompira, žene stvarale mir u kući, tako su poslije rata bile pionirke pomirenja. Danas prema procjenama u BiH egzistira oko 300 ženskih nevladinih organizacija i grupa. Prvih godina poslije rata bilo ih je mnogo mnogo manje: broj je vjerovatno bio jednocifren. Ipak te rijetke aktivistice – feministkinje među prvima su prešle entitetsku granicu i sjele za sto da zajedno razgovaraju o budućnosti. Pomirenje, dakako, nije jedini aspekt mira, ali jeste bitan. Ako se složimo sa stavom da je mir „i proces i ishodište“ (Ivana Franović), iz procesa pomirenja ishodili su i drugi procesi stvaranja mira, dakle zajednice tolerancije, kreativnosti, sigurnosti i solidarnosti. Nada Golubović, predsjednica Udruženih žena Banjaluka, pre nekoliko godina prisjetila se tih prvih pionirskih koraka na putu izgradnje mira.

„Odmah poslije rata obišle smo i razorena sela na entitetskoj granici. Pitamo žene šta vam treba, šta vam je najpreče, kažu popravite nam kuće. Ma kako da popravljamo kuće, mi smo ženska nevladina organizacija, nismo građevinci. Dajte nam onda koju kravu, kokošku, svinju, da imamo od čega da živimo. Mi apliciramo projekte, niko živ da nam da donaciju. E, onda se mi malo izvještimo. Nađemo donatora za demokratizaciju društva i osnaživan-

je žena i napišemo projekat: mi ćemo da demokratizujemo društvo i osnažimo žene, tako što ćemo im podijeliti krave i piliće. Kao, mi smo tako upakovale projekat da "prevarimo" donatora, tek kasnije smo shvatile da je to zaista to: da je žena koja ima svoju kravu ekonomski snažnija i građanski osveštenija. Tek kada smo otišle da dijelimo te krave, da žene potpišu ugovor i postanu i formalno vlasnice stoke, a muškarci se pobunili, e onda smo mi shvatile šta zaista radimo".

Usljedio je rad na jačanju ženskog preduzetništva, borbi protiv nasilja u porodici, ulasku žena u politiku, oružane snage i policiju - sve je to proces izgradnje istinskog mira. U već prilično zastarjelom adresaru ženskih organizacija i grupa, koji je prije nekoliko godina ustrojila Fondacija CURE, navedeno je 99 ženskih grupa i organizacija, a njih skoro 80 je eksplicitno kao misiju navelo pomirenje i izgradnju mira u BiH. I ovaj podatak govori o mirovnom potencijalu ženskog pokreta. Tračak sumnje, međutim, ostavlja pitanje: da li se baš sve ove grupe istinski bave izgradnjom mira, ili su to navele kao misiju, jer je to „in“ i jer se može svidjeti potencijalnim donatorima. I inače, jaz između normativnog i stvarnog, odnosno društveni angažman po principu „jedno pišem, dva pamtim, treće radim“ jedna je od najvećih prijetnji suštinskom miru u BiH.

U MISIJI MIRA

Iako je Savjet bezbjednosti UN Rezolucijom 1325 još prije 11 godina pozvao zemlje članice da obezbijede veći broj žena u mirovnim operacijama, BiH je prvu ženu u mirovnu misiju poslala krajem 2005. – tek na izričit zahtjev UN-a. Pukovnica Mersida Mešetović pokazala je kako se to radi na ženski način – postala je liderica jednog od tri sektora cijele mirovne Misije u Etiopiji – Eritreji. U jednom intervjuu pukovnica objašnjava tajnu svog uspjeha:

"Posao tim lidera je izuzetno težak, jer vi niste komandant već samo lider, vi nemate ovlasti da naređujete, već morate stvoriti takvu radnu klimu koja će garantovati poslušnost vaših podređenih isključivo na dobrovoljnoj osnovi. Ono što je presudilo da me odaberu za šefa sektora Centra bio je moj odnos sa lokalnim stanovništvom i lokalnim oružanim snagama u mojoj zoni odgovornosti. Taj odnos sa civilima velika je prednost jednog vojnog promatrača, jer mu omogućava slobodu kretanja i informisanja".

Do sada je u mirovnim misijama učestvovalo osam žena iz Oružanih snaga BiH i jedna iz MUP-a RS, što je oko dva odsto od ukupnog broja pripadnika misija mira, u kojima je BiH učestvovala. Dokaz je to da je mirovni potencijal žena iz BiH grubo zanemaren, možda i zato što su mirovne misije dobra prilika da oficiri/ke zarade više nego pristojan honorar i steknu priliku za napredovanje u službi.

ŽENSKA POBUNA

Mirovne misije nisu jedini primjer isključivanja žena u BiH iz procesa izgradnje mira. Ustvari žene su bile isključene iz svih procesa za stvaranje suštinskog mira:

- Iz pregovora u Dejtonu
- Iz procesa reforme policije
- Iz procesa reforme Oružanih snaga
- Iz svih pregovora o ustavnim promjenama.

Isključivanje žena iz procesa odlučivanja, što ne doprinosi stvaranju pravednog mira, ovost.

Novost je što su se žene pobunile.

- Godine 2006. Udružene žene i Helsinški parlament građana Banjaluka tužile su Centralnu izbornu komisiju, zato što je verifikovala mandate Savjetu ministara BiH, u kome nema nijedne žene, čime je prekršeno nekoliko zakona.

- Žene iz nevladinih organizacija su nedavno (24. novembra 2011.) organizovale proteste ispred zgrade zajedničkih institucija u Sarajevu, zato što ni godinu dana nakon izbora nije formirana vlast. U međuvremenu, Belgija je dobila vladu i BiH je sada neslavna evropska rekorderka u oblasti neprovođenja volje birača
- Žene su se pobunile i zato što u čuvenom butmirskom procesu pregovora o ustavnim promjenama nije učestvovala nijedna žena. Opet Helsinški parlament Banjaluka i Udružene žene pišu protestno pismo incijatoru pregovora, švedskom ministru Karlu Biltu, Stejt departментu SAD i Visokom predstavniku u BiH Valentinu Incku. Čujem da su čak dobile odgovor da je u nekoj radnoj grupi trećeg poziva, navodno, učestvovala jedna žena. Ali, nebitno, butmirski proces je u međuvremenu propao.

Konačno, ženska pobuna bi mogla biti onaj sukob iz kojeg se u kreativnom procesu stvara suštinski mir.

OD MIRA U KUĆI DO MIRA U SVIJETU

Vrijeme je da se u ovoj priči vratimo kući, ne zato što je javni angažman manje bitan ili manje ženski, nego zato što je korijen nepravde u nepravednom rasporedu moći među polovima – upravo u porodici. „Od mira u kući do mira u svijetu“ slogan je ovogodišnje globalne kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“, s tim što žene u BiH, na putu od mira u kući do mira u svijetu, imaju još jednu međustепенicu – mir u BiH. U BiH mira nema ni 16 godina nakon završetka rata. Bojno polje u mnogim „idiličnim“ porodičnim domovima još nije utihnulo. A kad će, ne zna se. U BiH imamo devet Sigurnih kuća, utočišta za žene i djecu žrtve nasilja u porodici. U ženskim organizacijama kažu – malo je! Strašan podatak. Još je strašnije što Sigurnoj kući u Bijeljini, koja je potpuno opremljena i ispunjava sve propisane standarde Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS nije izdalo dozvolu. Kuća je prazna, žrtve nasilja nezbrinute. Sigurne kuće nisu „prepoznate“ u nacrtu novog Zakona o socijalnoj zaštiti RS. Udruženje socijalnih radnika je pohitalo da „objasni“ kako sigurne kuće nisu ustanove socijalne zaštite nego, eto, sporedna aktivnost ženskih nevladinih organizacija. Takoreći, ženska posla! Još malo pa besposlica!

I kad je sve tako, onda, stvarno, nema mira u BiH.

Žene

dobitnice Nobelove nagrade za mir

Bertha von Suttner
(1843 – 1914)

Spisateljka i mirovna aktivistkinja iz Austrije. Njen roman "Dolje oružje", bestseller u 19. vijeku, dao je zamah građanskom mirovnom pokretu.

Jane Adams
(1860 – 1935)

Prva Amerikanka koja je kao predsjednica "Međunarodne ženske lige za mir i slobodu" (WILPF) 1931. dobila Nobelovu nagradu

Emily Greene Balch
(1867 – 1961)

Socijalna radnica i profesor-ka socijalne ekonomije 1946.godine dobila Nobelovu nagradu. Utemeljiteljka socioloških studija o imigraciji.

Betty Williams (1943) i Mairead Corrigan (1944)

Osnivačice nenasilne organizacije "Zajednica ljudi mira" u podijeljenom društvu Sjeverne Irske. Nobelova nagrada dodijeljena im je 1997. godine.

Majka Tereza
(1910 – 1997)

Katolička misionarka, ovjenčana Nobelovom nagradom 1982.godine, i utemeljiteljka kongregacije "Misionarke ljubavi" i brojnih bolnica, sirotišta, domova za umiruće i gubavce.

Alva Myrdal
(1898 – 1987)

Reformatorka, sociologinja i diplomatkinja, "savjest pokreta za razoružanje". Nobelovu nagradu je dobila 1982.godine za vrijeme Hladnog rata.

Aung San Suu Kyi
(1947)

Budistička vjernica na čelu nenasilnog građ.pokreta za uvođenje demokratije u Burmi/Mianmaru. Nagradu je dobila 1991. godine.

Rigoberta Menchú Tum
(1959)

Gvatemalska Indijanka organizovala i vodila nenasilnu borbu za ljudska prava svojih sunarodnika. 1992. godine dobila Nobelovu nagradu za mir.

**Jody Williams
(1950)**

Svijet bez mina pretvorila u stvarni cilj, jer je 1997. godine potpisao "Ugovor o zabrani mina" od strane 158 država do sada. Iste godine dobila je Nobelovu nagradu.

**Wangari Muta Maathai
(1940-2011)**

Utemeljiteljica „Pokreta zelenog pojasa“, kao prva afrička žena nagradu za mir je dobila 2004. godine. Pionirka ženskog i demokratskog pokreta u Africi.

**Leymah Gbowee
(1972)**

Liberijska mirovna aktivistkinja odgovorna za ženski mirovni pokret koji je doveo do kraja 2. liberijskog građanskog rata 2003. godine.

**Shirin Ebadi
(1947)**

Prva muslimanka i Iranica koja je 2003. godine dobila Nobelovu nagradu. Kao prva sutkinja u historiji Irana sjedinila vjerničku i građansku odgovornost dokazajući kompatibilnost između islama i ljudskih prava

**Ellen Johnson Sirleaf
(1938)**

Sadašnja predsjednica Liberije i jedina žena na čelu neke afričke države.

2011. godine nagradu za mir je dobila zajedno sa Leymah Gbowee i Tawakkol Karman, za nenasilnu borbu za bezbjednost žena i ženska ljudska prava.

**Tawakkol Karman
(1979)**

Novinarka i političarka iz Jemena i predsjednica "Novinarki bez okova". Prva Arapkinja i druga muslimanka dobitnica Nobelove nagrade. Predvodila proteste u Jemenu kao dio Arapskog proljeća.

Banja Luka, 10. decembar 2011.

Javna tribina pod nazivom "Doprinos žena u izgradnji mira u Bosni i Hercegovini" održana je povodom Međunarodnog dana ljudskih prava - 10. decembra i cilj joj je bio upoznati učesnike/ce sa ženama koje su do sada ovjenčane Nobelovom nagradom za mir i ulogom i doprinosom bosanskohercegovačkih žena u izgradnji mira na ovim prostorima.

Tribina koja je organizovana od strane Helsinškog parlamenta građana Banjaluka, "Udruženih žena" Banjaluka u saradnji sa obrazovnom fondacijom TPO iz Sarajeva i organizacijom "Medica" iz Zenice, održana je u prostorijama Narodne Univerzitetske Biblioteke Republike Srpske. Prisutnima su se obratile aktivistkinja Helsinškog parlamenta građana Banjaluka, Vesna Stojanović, direktorica Helsinškog parlamenta Banjaluke, Dragana Dardić, predsjednica "Udruženih žena" Banjaluka, Nada Golubović i novinarka, ali i aktivistkinja Milkica Milojević. One su govorile o ženama koje su od u periodu od 1905. do 2011. godine nagrađene Nobelovom nagradom za mir. Majka Tereza, Emily Greene Balch, Shirin Ebadi, Wangari Muta Maathai samo su neke od njih. Pričalo se i o ženama BiH koje su takođe dale doprinos u izgradnji mira koji nije bio prepoznat od strane mnogih. "Mir nije samo odsustvo rata, pod mirom se danas podrazumijeva život bez nasilja, ugroženosti, straha, život u društvu lične sigurnosti i socijalne pravde, u kome svaki pojedinac ima priliku da se razvija i doprinosi dobrobiti zajednice", istaknuto je na tribini. Govoreći o ulozi žena u izgradnji mira u BiH, Milojević je dodala da su u ratu i prvim poslijeratnim godinama žene u BiH "definitivno izašle iz kuće".

"Uslijedio je rad na jačanju ženskog preduzetništva, borbi protiv nasilja u porodici, ulasku žena u politiku, oružane snage i policiju i sve je to bio proces izgradnje istinskog mira", rekla je Milojević.

Nakon tribine održana je i "simbolična šetnja za mir" u kojoj su se svi prisutni prošetali do Trga Krajine gdje su se organizatorke sastale sa ministarkom za porodicu, omladinu i sport Nadom Tešanović, kojoj su uručili svoj promotivni materijal.

"ZAŠTITA ŽENA ŽRTAVA NASILJA PREMA KONVENCIJI SAVJETA EVROPE O SUZBIJANJU I SPREČAVANJU NASILJA PREMA ŽENAMA I NASILJA U PORODICI (2011)"

UVODNO IZLAGANJE

Zaštita žena žrtava nasilja prema Konvenciji Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici (2011)

Pripremila: Natalija Petrić, Udružene žene Banja Luka

Konvenciju o suzbijanju i sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici Savjeta Evrope iz 2011. godine (u nastavku teksta: Konvencija) usvojio je 7. aprila Komitet ministara Savjeta Evrope kao prvi pravno obavezujući dokument na nivou ove organizacije. Svrha ove konvencije je, između ostalog, zaštita žena od svih oblika nasilja i prevencija, kažnjavanje i eliminacija nasilja prema ženama i nasilja u porodici (član 1, stav 1). U članu 2 navodi se da se Konvencija odnosi na sve oblike nasilja prema ženama, uključujući i nasilje u porodici, koji disproporcionalno povređuju žene (stav 1) a države članice se ohrabruju da primjenjuju konvenciju na sve žrtve nasilja u porodici (stav 2).

Konvencija definiše nasilje prema ženama povredom ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i precizira da su to sva djela rodno zasnovanog nasilja koja imaju za posledicu, ili je vjerovatno da će dovesti do fizičke, psihičke, seksualne ili ekonomske štete ili patnje žena, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili samovoljno uskraćivanje slobode, bez obzira da li se dešavaju u javnom ili privatnom životu (član 3, stava).

Pod nasiljem u porodici, u smislu Konvencije, smatra se svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu, odnosno, između bivših ili sadašnjih supružnika, odnosno partnera, nezavisno od toga da li počinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom (stav b).

Konvencijom se pod pojmom „rod“ razumijevaju društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i atributi koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce (stav c), a pod „rodno zasnovanim nasiljem prema ženama“ nasilje koje je usmjereno na ženu zato što je žena ili nasilje koje nesrazmjerno pogađa žene (stav d). Žrtvom se smatra svako lice koje je izloženo nasilju prema ženama ili nasilju u porodici (stav e), a stav f člana 3 jasno ukazuje da pojam “žena” uključuje i djevojčice ispod 18 godina starosti.

Dio koji se odnosi na zaštitu žrtava sadržan je u članovima od 18 do 29 Konvencije, koji predviđaju opšte i specijalizovane mjere podrške žrtvama. Članom 18 države članice se

2 Tekst Konvencije i obrazloženja dostupan na:
<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/conventionviolence/convention_en.asp>.

obavezuju na preduzimanje neophodnih zakonskih ili drugih mjera zaštite svih žrtava od daljeg nasilja (stav 1), pri čemu pružanje usluga ne smije biti uslovljeno spremnošću žrtve da prijavi ili svjedoči protiv bilo kojeg počinioca (stav 3). Države se obavezuju da mjere koje preduzimaju budu zasnovane na razumijevanju nasilja prema ženama i domaćeg nasilja iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i bezbjednost žrtve; da su zasnovane na integrisanom pristupu koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinilaca, djece i njihovog šireg okruženja; da izbjegavaju sekundarnu viktimizaciju; da imaju za cilj osnaživanje i ekonomsku nezavisnost žena žrtava nasilja; da različite službe za zaštitu i podršku žrtava budu u istim prostorijama; da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu žrtve i da su im dostupne (stav 3).

Konvencijom se države obavezuju da obezbijede da nadležni organi unutrašnjih poslova odgovore na sve vidove nasilja i da odmah i na odgovarajući način ponude odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtava (član 50 stav 1), te da imaju mandat da, kao hitne (trenutne) mjere zaštite, u situacijama neposredne opasnosti, počiniocu nasilja u porodici izdaju nalog da napusti mjesto stanovanja na dovoljan vremenski period i da mu zabrane da uđe u stan ili stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženom osobom (član 52). Osim hitnih (trenutnih) mjera zaštite, konvencija propisuje i mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite koje moraju biti na raspolaganju žrtvama, koje ne opterećuju žrtvu finansijski, koje su dostupne bez obzira na druge sudske postupke, ali se kasnije u njih mogu uvesti, koje se izriču se na određeni period, odnosno, traju dok se ne izmijene ili ukinu, a kršenje mjera povlači sankcije koje moraju biti djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja djela (član 53, stav 2 i 3).

Članom 22 države se obavezuju da obezbijede specijalizovane usluge podrške žrtvama i njihovoj djeci, između ostalog, skloništa (član 23) i besplatne cjelodnevne telefonske linije za pomoć (član 24). Članom 57 države su obavezne da, u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, obezbijede žrtvi besplatnu pravnu pomoć. Konvencijom se naglašava da nije dovoljno uspostaviti mjere zaštite žrtava i organizovati rad servisa, jednako je važno obezbijediti da su žrtve informisane o pravima koja imaju i kako i gdje mogu dobiti pomoć.

Konvencija nije propustila da već u preambuli ukaže na strukturnu prirodu nasilja nad ženama kao rodno zasnovanog nasilja i prepozna nasilje prema ženama kao jedan od ključnih društvenih mehanizama kojim se žene prisiljavaju da budu u podređenom položaju u odnosu na muškarce.

Članom 12 Konvencije u dijelu kojim se preciziraju opšte obaveze država, države članice se obavezuju na preduzimanje neophodnih mjera za promovisanje promjena u društvenim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca kako bi se iskorijenile predrasude, običaji, tradicije i druge prakse koje se zasnivaju na ideji inferiornosti žena, odnosno na stereotipnim ulogama žena i muškaraca (stav 1) i obezbijedile da se kultura, običaji, tradicija ili takozvana 'čast' ne smatraju opravdanjem za bilo koje djelo nasilja obuhvaćeno Konvencijom (stav 2). U obrazloženju koje prati Konvenciju, pojašnjava se da su obaveze sadržane u stavu 1 člana 12 zasnovane na uvjerenju autora po kojem su postojeći obrasci ponašanja žena i muškaraca često pod uticajem predrasuda, rodni stereotipa i rodno stereotipnih običaja i tradicija, slijedom čega države članice Konvencije imaju obavezu da preduzmu neophodne mjere kako bi promovisale promjene u mentalitetu i stavovima sa ciljem da se dođe do srca i uma onih ljudi koji svojim ponašanjem doprinose produžavanju oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom (tačka 85). U obrazloženju stava 5 člana 12 se kaže da se kultura, običaji, religija, tradicija i takozvana 'čast' neće smatrati opravdanjem za bilo koje djelo nasilja, te su države članice obavezne da obezbijede da njihovi nacionalni zakoni ne sadrže takozvane rupe za interpretaciju inspirisane takvim uvjerenjima, ali i

spriječe davanje bilo kakve zvanične izjave, izvještaja ili proglašenja koji opravdava nasilje po osnovu kulture, običaja, religije, tradicije ili takozvane 'časti', te da zabrana svih dijela nasilja iz Konvencije nikada ne može biti povučena zato što ugrožava kulturna ili vjerska prava i slobode počinioaca (tačka 89). Dodatno, obrazloženjem člana 42, ističe se da su autori uni- jeli u Konvenciju jedan važan opšti princip po kojem niko u nadležnosti suda neke od član- ica Konvencije ne može da se pozove na ono što on ili ona smatra da je element njene ili njegove kulture, religije ili nekog drugog oblika ličnog razloga da bi opravdala ili opravdao izvršenje nečega što ima elemente krivičnog djela, tj. nasilja prema ženama, što znači da članice treba da obezbijede da krivično i krivično procesno pravo ne dozvole kao oprav- dane tvrdnje optuženih koji svoja djela pravdaju time da su htjeli da spriječe ili kazne žrtvu zbog sumnje, pretpostavke ili stvarnog kršenja kulturnih, društvenih ili tradicionalnih normi ili običaja prikladnog ponašanja (tačka 216). Osim toga, od država članica se traži da obezbijede da lična uvjerenja i vjerovanja pojedinaca koji učestvuju u sudskom postupku ne dovedu do tumačenja zakona koje dovodi do opravdanja bilo kojeg od pomenutih osno- va (tačka 217).

Konvencija još nije stupila na snagu. Otvorena je za potpisivanje 11. maja 2011. godine. Do sredine decembra 2011. godine potpisalo ju je 17 država (među kojima još uvijek nije Bosna i Hercegovina). Konvencija će stupiti na snagu nakon što je ratifikuje 10 država, od kojih najmanje 8 država članica Savjeta Evrope, prvog dana mjeseca po isteku 3 mjeseca od dana posljednje ratifikacije (član 75 stav 5).

Tekst Konvencije prati obrazloženje u vidu komentara na pojedine članove čiji je značaj neprocjenjiv, posebno sa stanovišta daljeg razvijanja pravnog i političkog okvira država članica Savjeta Evrope u pravcu zaštite žena od nasilja u porodici, ali i svih drugih oblika nasilja prema ženama.

IZVJEŠTAJ SA TRIBINE

Banja Luka, 22. decembar 2011.

Na tribini organizovanoj 22. decembra u Banjaluci uvodničarka Natalija Petrić predstavila je nedavno usvojenu Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici i njen značaj za Bosnu i Hercegovinu.

Petrićeva je naglasila da se radi o prvom pravno obavezujućem dokumentu na nivou Savjeta Evrope čija svrha je, između ostalog, zaštita žena od svih oblika nasilja i prevenci- ja, kažnjavanje i eliminacija nasilja prema ženama i nasilja u porodici.

Objašnjavajući kako je došlo do usvajanja jedne ovakve konvencije, Petrićeva je rekla da su među 47 država, članica Savjeta Evrope, uočene ogromne razlike u pristupu i obezbjeđi- vanju prava na život bez nasilja, te je stoga odlučeno da se sačini pravno obavezujući doku- ment koji bi se jednako primjenjivao u svim državama.

Kao naročito bitne za BiH, Petrićeva je izdvojila prvih 56 članova Konvencije, naročito članove od 18 do 29 Konvencije, koji predviđaju opšte i specijalizovane mjere podrške žrt- vama nasilja. Tako član 18 države članice obavezuju na preduzimanje neophodnih zakon- skih ili drugih mjera zaštite svih žrtava od daljeg nasilja, pri čemu pružanje usluga ne smije biti uslovljeno spremnošću žrtve da prijavi ili svjedoči protiv bilo kojeg počinioaca. Time će se, kako je objasnila Petrićeva, spriječiti ono što smo do sada često viđali kod nas - da se tužba protiv počinioaca nasilja ne može podnijeti, jer je žena povukla svoj prethodni iskaz ili ne želi da svjedoči.

Pored toga, Konvencija obavezuje države, odnosno organe unutrašnjih poslova, da u situacijama neposredne opasnosti, počiniocu nasilja u porodici izdaju nalog da napusti mjesto stanovanja na dovoljan vremenski period i da mu zabrane da uđe u stan ili stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženom osobom. Države su obavezne i da obezbijede specijalizovane usluge podrške žrtvama i njihovoj djeci, između ostalog, skloništa, besplatne cjelodnevnne telefonske linije za pomoć i besplatnu pravnu pomoć.

Takođe, Konvencija otklanja i dileme i u vezi sa tim ko se može smatrati ženom i ističe da su i maloljetne osobe žene, što se u BiH osporavalo, odnosno postoje tumačenja koja kažu da se maloljetne osobe, djevojke i djevojčice ne mogu smatrati ženama.

Konvencija je 11. maja 2011. otvorena za potpisivanje i do sada ju je potpisalo 17 država.

U diskusiji koja je uslijedila postavilo se pitanje na koji način nastavnici i profesori trebaju postupiti kada im se neko dijete povjeri i kaže da su se njegovi roditelji tukli. Da li to treba prijaviti ili zaštititi privatnost djeteta i ne izigrati povjerenje koje im je dijete ukazalo? Nada Golubović je podsjetila da je zakonska obaveza svih da nasilje prijave, a Petrička je ukazala na neprihvaljivost formulacije "oni su se tukli": "Nisu se oni tukli, neko je tu bio žrtva. To nije bila tuča koja podrazumjeva dvije ravnopravne osobe koje su zasukale rukave i potukle se na ulici".

Trbina je završena porukom da svi trebamo raditi na tome da Konvenciju Savjeta Evrope ugradimo u naše domaće zakone i na njenoj dosljednoj primjeni.

Konvencija nije propustila da već u preambuli ukaže na strukturnu prirodu nasilja nad ženama kao rodno zasnovanog nasilja i prepozna nasilje prema ženama kao jedan od ključnih društvenih mehanizama kojim se žene prisiljavaju da budu u podređenom položaju u odnosu na muškarce.

Izveštaj napisala Dragana Dardić

PRES KONFERENCIJE

PRES KONFERENCIJA POVODOM 8. MARTA, MEĐUNARODNOG DANA ŽENA

Banja Luka, 7. mart 2011.

„Bosna i Hercegovina ima visoku stopu nezaposlenosti, koja se svakodnevno povećava. Prema Anketi o radnoj snazi iz 2009. godini u BiH radnu snagu (ekonomski aktivno stanovništvo) čini 1.157.940 osoba od čega je 24,1% nezaposlenih,, od toga 23,1% muškaraca i 25,6% žena i ova stopa je u stalnom porastu“, izjavila je na pres konferenciji u Banjaluci aktivistica Helsinškog parlamenta građana Tanja Slijepac.

Ona se posebno osvrnula na probleme samohranih majki, koje su mahom nezaposlene i teško pronalaze posao. „Evidentno je da postoji ogroman problem nepostojanja kvalitetnih i dostupnih državnih i privatnih servisa, jaslica i vrtića, koji bi trebali pomoći zaposlenim majkama. Visina naknada za ove servise ograničava žene da plaćaju privatne, ali i državne jaslice i vrtiće. Ovo na indirektan način smanjuje broj zaposlenih žena koje se povlače sa tržišta rada kako bi se brinule o djeci, a kasnije je ovim ženama teško naći posao zbog nedostatka radnog iskustva ili dugog odsustva iz radnog procesa. Na ovaj način se podstiče

trend diskriminacije i marginalizacije žena, pogotovo samohranih majki, jer se ogroman broj žena isključuje iz ekonomskog, političkog i javnog života i učešća u društvu“, istakla je Slijepac dodajući da je pokrenut postupak izmjena i dopuna Porodičnog zakona RS koje bi trebalo da omoguće zakonsko prepoznavanje ove kategorije stanovništva.

Pres konferencija povodom početka kampanje 16 dana aktivizma

PRES KONFERENCIJA POVODOM POČETKA KAMPANJE 16 DANA AKTIVIZMA

Banja Luka, 24. novembar 2011.

Helsinški parlament građana i Udružene žene danas su u Banjaluci na konferenciji za novinare ozvaničile početak kampanje 16 dana aktivizma protiv rodnog zasnovanog nasilja koja se svake godine održava u periodu od 25. novembra - međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama do 10. decembra – međunarodnog dana ljudskih prava.

Koordinatorica Sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja u Banjaluci Amela Bašić Tomić podsjetila je, tim povodom, da je Sigurna kuća u Banjaluci otvorena 2007. godine i da je do danas u njoj bilo smješteno 157 žena i 177 djece, žrtava rodnog zasnovanog nasilja.

Pored Sigurne kuće u Banjaluci, u Republici Srpskoj postoje još i sigurne kuće u Modriči i Prijedoru, a njihov ukupni kapacitet je 57 mjesta. Govoreći o obavezama vlasti da pruže zaštitu žrtvama porodičnog nasilja i zakonima koji regulišu ovo pitanje, Bašić Tomić je navela da najveći problem i dalje predstavlja neredovan priliv sredstava za rad sigurnih kuća iz entitetskog i budžeta lokalnih zajednica.

„Banjaluka jedina ima stavku u svom budžetu za finansiranje rada Sigrune kuće“, istakla je Bašić Tomić dodajući da problem predstavlja i nepostojanje jasnih izlaznih strategija za žene žrtve nasilja, nakon što napuste Sigurnu kuću. Prema njenim riječima prosječna starost žena koje su boravile u Sigurnoj kući je 36 godina. Radnica Centra za socijalni rad Dalila Bojić je navela da su najčešće žrtve nasilja u porodici žene i to na prvom mjestu supruge, zatim bivše supruge, vanbračne supruge, te majke. Samo u ovoj godini SOS telefon 1264 imao je 1215 poziva, uglavnom žena, žrtava nasilja u porodici.

PROTESNI SKUP ŽENSKE MREŽE BiH

Ženske organizacije sa područja cijele Bosne i Hercegovine organizovale su 24. novembra u Sarajevu mirno protestno okupljanje zbog neformiranja izvršne vlasti na državnom nivou i kontinuiranog ignorisanja Zakona o ravnopravnosti polova BiH.

Ni 13 mjeseci od održavanja opštih izbora, Bosna i Hercegovina nema formiranu izvršnu vlast. Vijeće ministara u tehničkom mandatu nije usvojilo ni program rada ni budžet za 2011. godinu, ali to članove Vijeća ministara BiH nije omelo da uredno primaju svoje plate. Prema računici Centra civilnih inicijativa Vijeće ministara BiH u tehničkom mandatu građane je koštalo 570.000 KM!

Prošlo je i godinu i po dana od usvajanja izmjena i dopuna Zakona o ravnopravnosti polova ("Službeni glasnik BiH", br. 32/10) kojima se jasno propisuje obaveza državnih tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave da osiguraju zastupljenost od 40% jednog od polova u upravljanju, procesima odlučivanja i predstavljanju, a mi smo, na žalost, još daleko od ovih zakonski proklamovanih 40 % žena u organima odlučivanja i upravljanja.

Žena i dalje nema u pregovorima o ustavnim promjenama, iako su još prije dvije godine tražile od domaćih političkih lidera i predstavnika međunarodne zajednice da i žene uključe u ove pregovore.

Zbog svega toga ženske organizacije, okupljene u Žensku mrežu BiH, traže od legitimno izabраних predstavnica i predstavnika političkih stranaka da se konačno prihvate posla i prestanu, zbog svojih stranačkih i ličnih interesa, i dalje nanositi štetu građankama i građanima ove zemlje.

Protestni skup ujedno predstavlja i početak kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, koja traje od 25. novembra – međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama do 10. decembra – međunarodnog dana ljudskih prava.

Protestni skup Ženske mreže BiH u Sarajevu bio je izuzetno dobro medijski praćen, a ovdje prenosimo samo dva teksta objavljena u Nezavisnim novinama Banjaluka i portala radiosarajevo.ba.

Srna - 24.11.2011 19:16

SARAJEVO - Oko 200 aktivistkinja ženskih organizacija iz BiH, ujedinjene u Žensku mrežu BiH, mirnim stajanjem ispred zgrade parlamenta BiH protestovalo je zbog neformiranja vlasti na državnom nivou i kontinuiranog ignorisanja Zakona o ravnopravnosti polova.

Učesnice protesta zahtijevaju da se političarkama omogući da donose važne odluke za BiH, te da se obezbijedi primjena Zakona o

ravnopravnosti polova u BiH, UN Rezolucije 1325, Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama i Evropske konvencije o ljudskim pravima, čija je potpisnica BiH.

Ženska mreža podsjeća da su žene u BiH manje plaćene za isti posao koji obavljaju kao i muškarci, da trpe nasilje, da su u većem procentu nezaposlene, da se njihovo tijelo prodaje kao roba, da su žrtve trgovine ljudima i da su na margini bh društva.

"Postizanje jednake ekonomske nezavisnosti žena i muškaraca, povećanje usklađenosti rada i privatnog porodičnog života, podsticanje ravnopravnog učešća u donošenju odluka, ukidanje rodnog nasilja i rodnih stereotipa u društvu, osnove su ravnopravnog društva u kome žene BiH zahtijevaju da žive", navodi se u saopštenju Ženske mreže.

Od legitimno izabраниh predstavnika političkih stranaka kojima su dale svoj glas na izborima traže "da se konačno prihvate posla" i da svojim stranačkim i ličnim interesima prestanu nanositi štetu građanima BiH.

Protestni skup predstavlja i početak kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama" koja traje od 25. novembra do 10. decembra.

(Tekst je preuzet iz Nezavisnih novina: <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Zene-protestovale-ispred-bh-parlamenta-116484.html>)

PROTEST ŽENSKIH UDRUGA ISPRED PARLAMENTA

- Do kada će građanke i građani živjeti u državi za koju niko od izabranih predstavnika vlasti ne preuzima odgovornost?
- Kako vjerovati vlasti (ako se i kad se formira) koju (ne)odgovorni nisu bili u stanju formirati?
- Zašto smo, ni nakon godinu i po dana od usvajanja izmjena i dopuna Zakona o ravnopravnosti spolova ("Službeni glasnik BiH", br. 32/10) kojima se jasno propisuje obaveza državnih tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave da osiguraju zastupljenost od 40% jednog od spolova u upravljanju, procesima odlučivanja i predstavljanju, još daleko ispod ovih zakonski proklamovanih 40% žena u organima odlučivanja i upravljanja na svim nivoima u BiH?
- Jeste li slučajno primjetile/li da žena nema ni u Vijeću ministara BiH, niti u Predsjedništvu BiH?
- Zašto ni dvije godine nakon našeg javnog protesta domaćim političkim liderima i predstavnicima međunarodne zajednice žene nisu pozvane da se uključe u pregovore o ustavnom uređenju zemlje?
- Zašto članovi Vijeća ministara BiH u tehničkom mandatu, koje nije usvojilo ni program rada ni budžet za 2011. godinu, svoje plate uredno primaju?

Ovo su pitanja koje su predstavnice ženskih organizacije sa područja cijele Bosne i Hercegovine, ujedinjene u Žensku Mrežu BiH, danas javno postavile na svojim protestima ispred zgrade Parlamenta BiH.

Ovaj protestni skup predstavlja i početak kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, koja pod pokroviteljstvom UN počinje u petak 25. novembra u mnogim državama svijeta.

Organizatorice kampanje u našoj zemlji su udruženja: Žene ženama Sarajevo, Fondacija CURE Sarajevo, Udružene žene Banja Luka, Helsinški parlament građana Banja Luka, Centra za pravnu pomoć ženama Zenica, Forum žena Bratunac, Horizonti Tuzla, Budućnost Modriča, Duvanjke Duvno, Lara Bijeljina, Most Višegrad i INFOTEKA Zenica.

24. Novembar 2011. u 17:37, radiosarajevo.ba

(Tekst je preuzet sa portala radio sarajeva:

<http://www.radiosarajevo.ba/novost/68413/protest-zenskih-udruga-ispred-parlamenta>).

Protestni skup Ženske mreže BiH

SASTANCI SA KOMISIJAMA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Sastanci u lokalnim zajednicama su bili strukturirani. Razgovarali smo o planovima koje su zaposleni u opštini, predstavnici komisije i odbornici donijeli u prošloj godini i analizirali šta su od planiranog uradili. U 2011. godini nastavili smo pratiti rad komisija za ravnopravnost polova u Banjoj Luci, Prijedoru, Gradišci, Kozarskoj Dubici i Novom Gradu.

Ovdje posebno želimo istaći kao pozitivan primjer rad Administrativne službe grada Banja Luka. Zahvaljujući razumjevanju odbornika Gradske skupštine i zaposlenih u ADSL, u budžetu grada postoji, u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici RS, stavka za financiranje sigurnih kuća.

Postoji dobra volja članova i članica komisija za ravnopravnost polova, kao i zaposlenih u opštinama i Gradu Banja Luka da se neke stvari na lokalnom nivou poprave. U brošuri ćemo iznijeti primjer opštine Gradiška, iako su i u ostalim opštinama poduzimane slične inicijative kao što su izmjene statuta s ciljem uvođenja rodno osjetljivog jezika u tekst statuta, upućivanje dopisa nadležnim organima da prilikom imenovanja upravnih odbora i direktora javnih preduzeća i formiranja savjeta mjesnih zajednica vode računa da u njihov rad budu uključene i žene, medijske promocije, te inicijative da se u lokalne budžete uvede stavka za finansiranje sigurnih kuća za žene i djecu žrtve nasilja.

Kada je riječ o Komisiji za položaj žena i ravnopravnost među polovima SO Gradiška, kao postignuća Komisije na promovisanju i inkorporiranju koncepta rodne ravnopravnosti u prethodnom trogodišnjem periodu, predsjednica ove Komisije Ranka Perić je izdvojila:

- izmjenu člana 5 Statuta kojom je uveden rodno osjetljivi jezik
- imenovanje ulica i trgova na području opštine Gradiška: među 129 predloženih imena za ulice, bile su svega 4 žene, te je Komisija, u saradnji sa Cvjetkom Bulovićem, prikupila podatke o još 6 žena koje su obilježile razvoj opštine, te je sa tim prijedlogom izašla pred lokalnu skupštinu, koja je sve dostavljene prijedloge prihvatila, tako da od 129 novih ulica deset sada nosi imena žena.
- upućivanje pismenih dopisa nadležnim organima da prilikom imenovanja savjeta mjesnih zajednica vode računa da u rad savjeta budu uključene i žene
- upućivanje dopisa opštinskoj komisiji za izbor i imenovanja da prilikom izbora članova upravnih odbora ili direktora vode računa o ravnopravnoj zastupljenosti polova
- uključivanje u implementaciju Gender akcionog plana, koji kroz FIGAP na području opštine Gradiška realizuje Gender centar RS i koji obuhvata edukaciju zaposlenih o Zakonu o ravnopravnosti polova i pisanju projektnih prijedloga
- medijsku promociju: Svakog 8. marta i 15. oktobra Komisija se oglašava u medijima
- inicijativu da se u lokalni budžet uvede stavka za finansiranje sigurnih kuća za žene i djecu žrtve nasilja

Ovdje želimo prikazati prijedlog imena žena za dodjelu naziva ulica, koje nam je dostavila predsjednica komisije Ranka Perić, a koji je Komisija bila pripremila za zasjedanje lokalne skupštine na kojoj se odlučivalo o imenovanju ulica i trgova na području opštine Gradiška.

Prijedlog imena žena za dodjelu naziva ulica:

1. Anica Švraka 1921-1995

Rođena u Sloveniji, učesnik NOB-e, bila u zarobljeništvu u Njemačkoj. Nakon oslobođanja iz zarobljenišтва udala se u Bos. Gradišku i svoj život posvetila humanitarnom radu. Bila je aktivna članica Udruženja žena opštine Gradiška sve do svoje smrti. Nekoliko godina obavljala je funkciju porotnika u Osnovnom sudu u Gradišci. U periodu od 1991 pa do svoje smrti aktivno je radila u Kolu srpskih sestara.

2. Miroslava Šipka

Od 1921 god. radi kao učiteljica, a od 1924 do 1935. god radi u OŠ Dragelji, opština Bos. Gradiška. Poslije 1935. godine prelazi u školu u Gradišku gdje radi do penzionisanja. U periodu Drugog svjetskog rata od 1941-1945 sa kolegama učiteljima radi u podkozarskim selima kao jedina žena učiteljica. Poslije rata ponovo počinje sa radom u osnovnoj školi Gradiška. Svoj život posvetila je obrazovanju mladih i u najtežim uslovima pripremajući ih za dalja usavršavanja. Bila je učesnik mnogih kulturnih manifestacija i time aktivno doprinosila razvoju kulture naše opštine.

3. Dragica Radulović

Bila je prva upraviteljka Srpske stručne škole u Bos. Gradišci od 1936-1941. godine. U toku Drugog svjetskog rata prekida sa upraviteljskim radom a 1945. imenovana je na mjesto direktorice iste škole koja mijenja naziv u Industrijska mješovita škola. 1948. tod. ponovo direktorica Škole učenika u privredi mješovitog smjera. Svoj lični život i slobodno vrijeme u potpunosti je posvetila obrazovanju mladih.

4. Zorka Malić

Članica Kola srpskih sestara, i nastavnik u Srpskoj stručnoj školi. Zajedno sa Lelom Kujundžijom aktivno radila na obrazovanju djevojaka i ženske djece i predavala u ženskoj Radničkoj školi. Djevojke aktivno osposobljavala za samostalni život i time doprinosila promociji ženskih prava i aktivizma. (U prilogu dostavljamo dokaz o njenom ličnom zalaganju za obrazovanje žena).

*Sastanak sa Komisijom za položaj žena i ravnopravnost među polovima SO Gradiška
2. novembar 2011.*

5. Lela Kujundžija

Takođe članica Kola srpskih sestara i predavač u Srpskoj stručnoj školi. Zajedno sa Zorkom Malić vodila žensku Radiničku školu i zalagala se za aktivan rad žena u društvenom životu. Žene u pomenutoj školi učile su krojenje šivanje i vezenje bijelog rublja. (u prilogu dostavljam dokaz o njenom ličnom zalaganju za obrazovanje žena).

6. Majke palih boraca

Komisija takođe predlaže i ovaj naziv iz više razloga. Naziv se odnosi na sve majke bez obzira na nacionalnu vjersku ili bilo koju drugu pripadnost, naziv obuhvata majke svih ratova na našim prostorima (Prvi sv.rat, Drugi sv. rat i rat od 1991. do 1995.), i naziv posebno izražava poštovanje prema ženama.

Napomena:

U pripremanju ovog materijala pomogao Cvjetko Bulović sa svojim pripremljenim istraživačkim radom o školama na našoj opštini, koji zbog nedostatka novca nije izašao iz štampe.

Zaključak:

Komisija jednoglasno donosi zaključak da se u proces dodjele naziva ulica na našoj opštini obavezno uvrste i navedena imena kako zbog samog značaja pomenutih osoba tako i zbog poštovanja Zakona o ravnopravnosti polova .

Komisija je i prošle godine uputila inicijativu da se po pitanju dodjele naziva ulica vodi računa i o ravnopravnosti polova i uputila istu na nekoliko adresa, Načelniku opštine, Odjeljenju za urbanizam ...pa se iskreno nadamo da će naš prijedlog biti uvažen jer ovaj put dostavljamo konkretne prijedloge i obrazloženja.

Predsjednica: Ranka Perić-Romić

Helsinški parlament građana i Udružene žene Banja luka su prepoznatljive u BiH. Svojim radom smo pomogle jačanju civilnog društva u BiH.

Obe organizacije su jačale svoje kapacitete uz podršku dva projekta koji su podržani od strane švedske fondacije Kvinna till Kvinna. Projekti su tako koncipirani da podržavaju jedan drugi. Od 1997. kad smo počeli raditi, stekle smo mnoga znanja i vještine i broj volontera, simpatizera i aktivnih članova u oba udruženja se povećao.

Posebno naučene lekcije su:

Ženska mreža u BiH iako nije formalizirana je ove godine djelovala zajednički u 16 dana aktivizma.

Nema stalnih saveznika i stalnih protivnika.

Ukoliko imamo neku akciju zalaganja treba sagledati tko su nam saveznici, a tko protivnici, a naravno tko je nezainteresiran pa ga lobirati da se zainteresira. I pomogne nam u rješavanju problema

Kontekst u kojem živimo utječe na rezultate koje želimo postići.

Prije nego počnemo neku akciju zalaganja moramo dobro istražiti problem.

Sve što radimo ako nije prezentirano u javnosti kao da se nije ni dogodilo.

Najvažnija lekcija

U zalaganje za ravnopravnost žena uključiti što veći broj muškaraca jer ponekad ima veću snagu ako ženska prava zastupaju muškarci, koji imaju formalnu moć

Uočile smo diskriminaciju žena u procesima važnih političkih promjena u BiH od strane domaćih političara međunarodne zajednice u BiH i odmah reagirale na svaku učinjenu diskriminaciju. To je učinilo da čitavo vrijeme pratimo šta se dešavalo na političkoj sceni BiH.

Shvatile smo kroz aktivnosti značaj medija i uključujemo ih u svoje aktivnosti i oni nas podržavaju i uključuju se u naše aktivnosti.

Naše dvije organizacije od početka svog rada daju prostor za djelovanje žena u okviru naših aktivnosti. Zalažemo se da žene postanu ravnopravne sa muškarcima u društvu BiH.

Aktivnosti u ovoj godini su bile usmjerene na više područja:

Uključivanje žena u aktuelna zbivanja u BiH

Stvaranje rodno odgovornih politika u lokalnim zajednicama

Povezivanje žena iz regiona

Zajednička aktivnost ženskih NVO iz cijele BiH pod zajedničkim imenom Ženska mreža BiH
U svim aktivnostima su kao aktivne učesnice bile uključene građanke različitih gradova, političarke, članice NVO-a.

Ovo je prilika da se se zahvalimo fondaciji KtK na podršci u svim našim aktivnostima i na mogućnosti da ih realiziramo na način kako mi smatramo da je najbolje i način koji je primjenljiv u našoj zemlji.

15